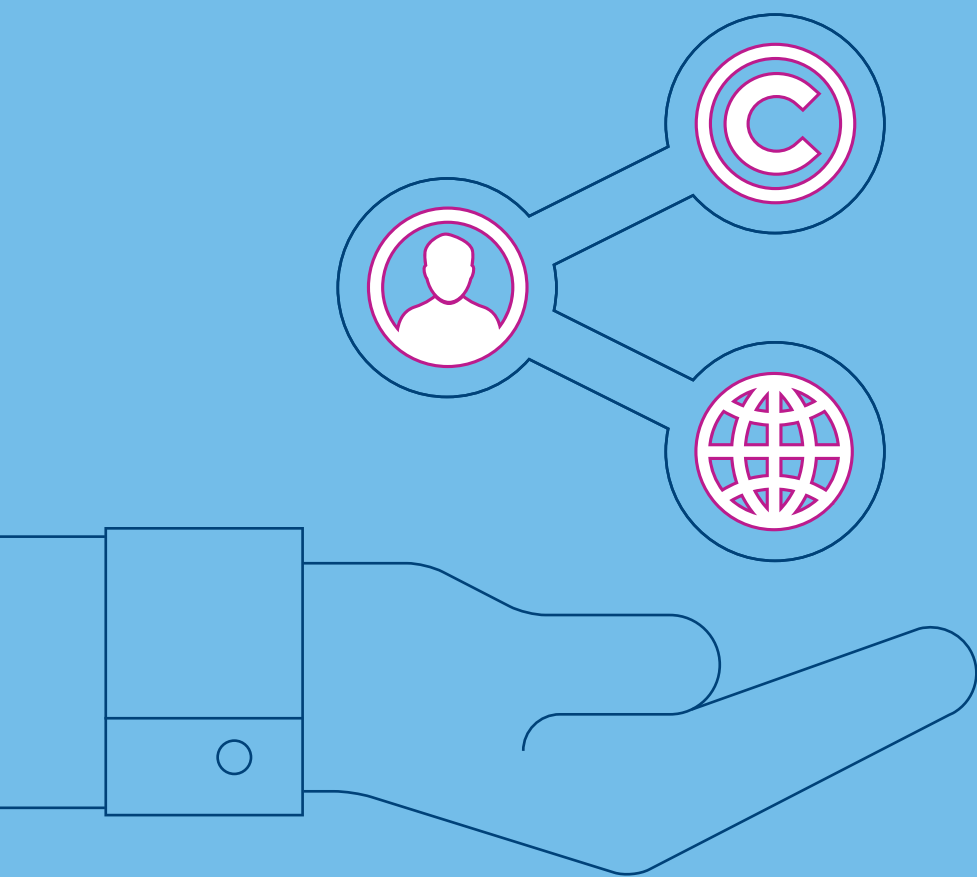

Daj się odnaleźć!

Narzędzia prawne i techniczne
do upowszechniania rezultatów
w projektach edukacyjnych

Daj się odnaleźć!

Daj się odnaleźć!

Narzędzia prawne i techniczne do upowszechniania
rezultatów w projektach edukacyjnych

Erasmus+

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Aleje Jerozolimskie 142A
02-305 Warszawa

Warszawa 2017

Wstęp

Realizując jakikolwiek projekt, np. w ramach programu Erasmus+, należy zaplanować nie tylko skuteczne przeprowadzenie przedsięwzięcia, ale też efektywne upowszechnianie jego rezultatów. Projekty przygotowujemy przecież z myślą o pewnej zmianie – im więcej osób będzie miało dostęp do wypracowanych rezultatów, tym lepsze osiągniemy cele.

Jakie korzyści dla mojej organizacji przyniesie udostępnianie rezultatów jej pracy w internecie? O jakich aspektach technicznych i prawnych należy pamiętać? Dlaczego warto korzystać z różnych, dostępnych na rynku narzędzi i miejsc do udostępniania zasobów, a nie wyłącznie z własnych stron i tradycyjnych publikacji? Co warto wiedzieć o odbiorcach, aby ułatwić sobie pracę nad upowszechnianiem wyników naszej pracy? To tylko kilka z pytań, jakie nurtują osoby realizujące projekty edukacyjne w ramach takich programów, jak Erasmus+ i podobnych. Publikacja w sieci to zdecydowanie za mało, by być widocznym, a udostępnienie za darmo np. podręcznika w wersji cyfrowej równoległe z papierową może okazać się niewystarczające, by ktoś sięgnął po niego i efektywnie go wykorzystał. W dzisiejszym świecie liczy się nie tylko dostępność zasobów, ale też możliwość ponownego ich wykorzystywania.

Potencjał publikacji w sieci jest ogromny. Z roku na rok narzędzia zmieniają się, aby jeszcze lepiej odpowiadać na potrzeby użytkowników. Jeśli chcemy docierać z rezultatami naszych projektów do różnych grup odbiorców, powinniśmy ciągle rozszerzać zakres narzędzi internetowych używanych do upowszechniania rezultatów. Jednak by nie wpaść w pułapkę zbyt wielu rozwiązań stosowanych naraz, w tej publikacji skupiamy się na wyborze praktycznych narzędzi prawnych i technicznych, które sami stosujemy w swojej pracy. Opracowanie niniejszego materiału poprzedziła seria warsztatów oraz webinarów dla instytucji i organizacji realizujących projekty w ramach programu Erasmus+.

Mamy nadzieję, że zdobyte doświadczenia pomogły nam odpowiedzieć na zadawane pytania w sposób zwięzły i praktyczny. Życzymy owocnej lektury oraz zachęcamy do kontaktu z nami i zgłaszania uwag i pomysłów, na to jak jeszcze lepiej i sprawniej upowszechniać wyniki wspólnej pracy!

Prawo autorskie w projektach edukacyjnych

Bez względu na to, jaki projekt realizujemy, musimy zadbać o to, by przestrzegać prawa autorskiego. W Polsce reguluje je **ustawa o prawie autorskim i prawie pokrewnym z 1994 roku**. Odpowiada ona na podstawowe pytania – czym jest utwór, kim jest twórca i w jaki sposób prawa autorskie są chronione.

Prawa autorskie powstają automatycznie z mocy prawa, co oznacza, że nie jest potrzebna rejestracja w celu uzyskania ochrony. Nie istnieje więc żaden rejestr utworów chronionych prawem autorskim, gdzie łatwo można by sprawdzić, czy dany produkt/ rezultat/materiał do nich należy. Nie jest też ważne, czy utwór jest opisany jako chroniony prawem autorskim – ochrona ta obowiązuje. **Zasady prawa autorskiego są takie same w przypadku utworów w wersji cyfrowej, jak i analogowej.**

Prawo autorskie to jedna z form ochrony własności intelektualnej. Jednak w przeciwieństwie do patentów i znaków towarowych (ochrona własności przemysłowej), system prawnoautorski nie wymaga rejestracji. W niniejszej publikacji będziemy się zajmowali tylko prawem autorskim, choć w niektórych projektach realizowanych w ramach programu Erasmus+ (szczególnie o charakterze naukowym) może zaistnieć również chęć skorzystania z innego rodzaju ochrony własności intelektualnej.

Podstawowe zasady prawa autorskiego zostaną wyjaśnione na przykładach projektów realizowanych w ramach programu Erasmus+. Oczywiście, przedstawione tu treści to jedynie wstęp do tego obszernego zagadnienia prawnego, ale mamy nadzieję, że przytoczone przykłady pomogą w zrozumieniu, kiedy prawo autorskie musi być brane pod uwagę podczas realizacji projektów.

Kazus pierwszy: program nauczania i publikacja

- Czym jest utwór?
- Czy wszystkie prawa autorskie mają ten sam zakres?
- Kogo chroni prawo autorskie?
- Jak ustalić status prawnoautorski utworów powstałych w ramach projektu?
- W jaki sposób można pozyskać majątkowe prawa autorskie?
- Współautorstwo – jak postępować z utworami, które mają więcej niż jednego autora?

Uczelnia A zajmuje się włączaniem na rynek IT osób z niepełnosprawnościami. We współpracy z dwiema innymi uczelniami otrzymała grant w ramach programu Erasmus+ na zbadanie potrzeb użytkowników swojej grupy docelowej i przygotowanie, na podstawie wyników badań, nie tylko programu nauczania, ale również podręcznika z różnymi materiałami edukacyjnymi.

Czym jest utwór?

Podstawowym pytaniem, jakie należy sobie zadać w kontekście prawnoautorskiej ochrony, jest to, czy dany materiał objęty jest taką ochroną – innymi słowy, czym jest utwór.

Utwór to każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Z definicji tej wynika, że utworem jest każda działalność twórcza, bez względu na wartość artystyczną czy majątkową – prawo nie różnicuje w tym zakresie. Działalność twórcza musi zawierać znamiona oryginalności i indywidualności, co wcale nie znaczy, że musi być dziełem. Przy ocenie indywidualnego charakteru twórczości warto zadać sobie pytanie, czy dwie osoby mogłyby wykonać dany utwór w różny sposób – jeśli odpowiedź jest pozytywna, mamy do czynienia z utworem.

Warto podkreślić, że prawo autorskie nie chroni idei, odkryć, procedur, metod i zasad działania oraz koncepcji matematycznych, lecz jedynie sposób wyrażenia idei – utwór. Prawo autorskie nie chroni również nośnika informacji czy medium, za pomocą

którego wyrażany jest utwór – tak więc egzemplarz książki chroniony jest prawem własności, natomiast już treść książki (utwór) chroniona jest prawem autorskim.

Ponadto sama ustawa wyłącza spod ochrony prawnoautorskiej następujące zasoby:

1. akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
2. urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
3. opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
4. proste informacje prasowe.

W przypadku projektów realizowanych w ramach programu Erasmus+ powstałe zasoby (takie jak scenariusze zajęć, programy nauczania, publikacje na stronie WWW, materiały edukacyjne, zdjęcia, kursy e-learningowe) podpadają pod bardzo szeroką definicję utworu – chronione są więc prawem autorskim.

Jaki zakres mają prawa autorskie osobiste i majątkowe?

Prawo autorskie reguluje wszelkie sposoby korzystania z utworów objętych ochroną. Dzielimy je na dwa podstawowe rodzaje: prawa osobiste i prawa majątkowe. Intuicja podpowiada, że autorskie prawa osobiste chronią więź twórcy z utworem, natomiast majątkowe regulują sposób rozporządzania danym utworem. Różnicę między nimi przedstawiono w tabeli poniżej.

Autorskie prawa osobiste	Autorskie prawa majątkowe
zawsze bezpośrednio związane z osobą autora	pośrednio związane z osobą autora, czasami z mocy prawa przechodzą automatycznie na pracodawcę
dotyczą więzi twórcy z utworem, uznania autorstwa	dotyczą dysponowania utworem i zarabiania na jego rozpowszechnianiu lub innej formie wykorzystania
umożliwiają identyfikację utworu	dają prawo kontroli nad korzystaniem z utworu
nie można z nich zrezygnować ani nikomu ich przekazać, zawsze przysługują twórcom	<ul style="list-style-type: none">• mogą być przeniesione przez autora w ramach umowy o przeniesieniu praw lub w ramach spadku,• we wskazanych w ustawie przypadkach przysługują innej osobie niż twórca,• uprawniony z autorskich praw majątkowych może udzielić licencji na korzystanie z danego utworu

Majątkowe prawa autorskie wygasają (zazwyczaj) siedemdziesiąt lat po śmierci twórcy – utwór przechodzi wtedy do domeny publicznej.

Kogo chroni prawo autorskie?

W prawie autorskim występuje wiele podmiotów:

autor (twórca)	utwór to przejaw jego twórczej działalności o indywidualnym charakterze. Posiada pełne prawo do dysponowania utworem, o ile nie przekazał części swoich praw w ramach odpowiedniej umowy albo w ramach spadku
współautor (współtwórca)	utwór może być wynikiem działalności kilku osób, jeżeli działając w porozumieniu, wnoszą one swoje twórcze i indywidualne wkłady, tworząc tym samym jedno dzieło. Wtedy prawa przysługują takim osobom wspólnie
uprawniony inny niż twórca	osoba, na której rzecz twórca przekazał te prawa, np. w drodze umowy lub dziedziczenia. W niektórych przypadkach prawa autorskie powstają od razu na rzecz osoby innej niż twórca (np. programy komputerowe tworzone przez pracowników w ramach ich obowiązków – uprawnionym z mocy ustawy staje się pracodawca)
licencjodawca	osoba, której uprawniony zezwolił na korzystanie z utworu bez przenoszenia na nią praw autorskich
każdy	posiada prawo do korzystania z utworu w ramach dozwolonego użytku (więcej na ten temat w rozdziałach 9 i 10)
twórca utworu zależnego	posiada prawo do stworzenia i rozpowszechniania utworu zależnego na mocy umowy z twórcą utworu oryginalnego (więcej informacji o utworach zależnych znaleźć można w rozdziale 11)
inne podmioty praw pokrewnych	artysta wykonawca, producent fonogramu/wideo-gramu, nadawca, posiadacz prawa do pierwszych wydań, wydań naukowych i krytycznych

Prawo autorskie z założenia przysługuje twórcy. **Twórcą może być jedynie osoba fizyczna, a nie organizacja czy instytucja.** W przypadku projektu realizowanego przez konsorcjum uczelniane twórcami będą więc autorzy poszczególnych zasobów (sce-

Źródło: Fundacja Nowoczesna Polska, <http://prawokultury.pl/publikacje/kto-jest-tworca/>, Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach.

nariusza zajęć, programu, podręcznika). **Natomiast posiadaczem autorskich praw majątkowych może być już instytucja.**

Prawo autorskie przewiduje wyjątek od tej zasady w przypadku **utworów pracowni-
czych**. Jeśli dany utwór (np. scenariusz zajęć) został wykonany w ramach obowiązków
zapisanych w umowie między pracownikiem a pracodawcą (umowy o pracę),
to autorskie prawa majątkowe przysługują pracodawcy w granicach opisanych w umowie
o pracę. Zatrudnienie na innej podstawie (np. umowa o dzieło) powoduje przejście praw
na zleceniodawcę tylko wtedy, gdy umowa jest zawarta w formie pisemnej i zawiera
wyraźne postanowienie o przeniesieniu praw wraz ze wskazaniem pól eksploatacji.

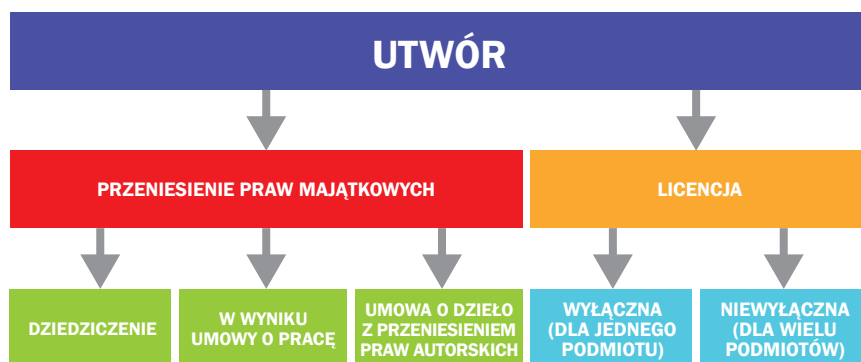
Prawa autorskie osobiste zawsze przysługują twórcy i nie mogą być przenoszone.

Jak ustalić status prawnoautorski utworów powstałych w ramach projektu?

Pierwszym pytaniem, jakie powinno sobie zadać konsorcjum jest ustalenie, czy dany
materiał jest utworem pracowniczym – jeśli nie, to twórca posiada majątkowe prawa
autorskie. Autorskie prawa majątkowe regulują kwestię wykorzystywania utworu,
np. jego publikacji, rozpowszechniania, kopiowania, tworzenia utworów zależnych.
Dlatego warto, aby instytucja zadbała o pozyskanie autorskich praw majątkowych
do wszystkich utworów powstałych w ramach projektu.

W jaki sposób można pozyskać majątkowe prawa autorskie?

Poniższy graf prezentuje, w jaki sposób autor/posiadacz autorskich praw majątko-
wych może nimi dysponować.

W przypadku, gdy to nie instytucja realizująca projekt posiada majątkowe prawa autorskie (nie jest to utwór pracowniczy), najlepiej zadbać o podpisanie umów o dzieło z przeniesieniem praw autorskich przez wszystkich twórców biorących udział w projekcie.

Współautorstwo – jak postępować z utworami, które mają więcej niż jednego autora?

Często utwory w ramach projektów Erasmusa+ nie są dziełem jednej osoby, a kilku. Oznacza to przede wszystkim, że występuje współautorstwo i należy uznać je wszystkie za autorów (prawa autorskie osobiste). Dodatkowo wszystkie te osoby posiadają też majątkowe prawa autorskie do utworu – aby instytucja je pozyskała, niezbędne jest podpisanie umowy z nimi wszystkimi.

Pytania sprawdzające

1. W ramach projektu programu Erasmus+ przygotowano otwarte zasoby edukacyjne na podstawie umowy o dzieło. Do kogo należą majątkowe prawa autorskie?

Do autora – aby prawa zostały pozyskane przez instytucję realizującą projekt, należy podpisać umowę o przeniesienie praw.

2. W ramach obowiązków służbowych na podstawie umowy o pracę na Uniwersytecie Warszawskim została stworzona publikacja nt. prawa autorskiego. Do kogo należą majątkowe prawa autorskie?

Do Uniwersytetu Warszawskiego – publikacja ta jest utworem pracowniczym.

3. W ramach projektu uczniowie tworzyli prezentacje dotyczące zwyczajów świątecznych na świecie. Czy prezentacje te objęte są ochroną prawnoautorską?

Tak, prawo autorskie nie różnicuje ochrony ze względu na to, kto jest twórcą.

4. W ramach realizacji projektu uczelnia podpisała z autorami umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych i osobistych – czy można uznać, że prawa autorskie zostały odpowiednio pozyskane przez uczelnię?

Nie, gdyż umowa nie może obejmować majątkowych praw autorskich – są one niezbywalne.

Kazus drugi: wielojęzyczny kurs e-learningowy

- Jak ustalić prawnoautorski status utworów znalezionych w internecie?
- Czym jest domena publiczna?
- Czy istnieje możliwość korzystania z utworów objętych nadal prawnoautorską ochroną majątkową?
- Jakie są rodzaje utworów?

Uczelnia B zajmuje się edukacją ekologiczną na skalę europejską. W ramach programu Erasmus+ realizuje projekt, którego celem jest stworzenie wielojęzycznego kursu e-learningowego na temat przeciwdziałania globalnemu ociepleniu. Będą na nim wykorzystywane zarówno utwory stworzone przez uczelnię B, jak i te znalezione w internecie. Na kurs może się zapisać każdy chętny, a samo szkolenie będzie dostępne w pięciu wersjach językowych.

Jak ustalić prawnoautorski status utworów znalezionych w internecie?

Przygotowanie kursu e-learningowego będzie się zapewne opierało na materiałach stworzonych w ramach projektu, ale też na wykorzystaniu już istniejących zasobów – np. zdjęć i tekstów znalezionych w internecie. Należy pamiętać, że brak informacji o prawnoautorskiej ochronie, np. w postaci znaku ® nie oznacza, że można z danego utworu dowolnie korzystać. **Należy przyjąć założenie, że wszystkie utwory w internecie są chronione prawem autorskim**, chyba że:

- przeszły już do domeny publicznej;
- udostępnione są na otwartych licencjach umożliwiających korzystanie z nich (o czym więcej w części „Co i w jaki sposób można obejmować licencjami Creative Commons?“).

Aby określić stan prawnoautorski danego zasobu, należy odpowiedzieć na szereg pytań, przez które najlepiej przeprowadzi infografika Centrum Cyfrowego¹.

1. Jak ustalić status prawnoautorski w Polsce? <https://ngoteka.pl/handle/item/331>

Czym jest domena publiczna?

Za domenę publiczną uznajemy dobro wspólne: zbiór utworów, z których każdy może korzystać bezpłatnie i wyłącznie z ograniczeniami wynikającymi z autorskich praw osobistych, ponieważ wygasły już do nich autorskie prawa majątkowe, bądź też utwory te nigdy nie były przedmiotem prawa autorskiego.

Utwór przechodzi do domeny publicznej w momencie wygaśnięcia majątkowych praw autorskich, co w polskim prawie ma miejsce zazwyczaj siedemdziesiąt lat po śmierci twórcy. Dobrym narzędziem ułatwiającym sprawdzenie statusu interesującego nas utworu jest Kalkulator Domeny Publicznej, dostępny na stronie domena.koed.org.pl. Aby z niego skorzystać, trzeba znać datę śmierci autora lub datę rozpowszechnienia utworu.

Utwory z domeny publicznej można twórczo wykorzystywać, np. remiksować. Fakt, że utwór przeszedł do domeny publicznej nie oznacza, że autorskie prawa osobiste wygasły – jeśli więc korzystamy z jakiegoś utworu z domeny publicznej, nadal musimy podać autora.

Jak korzystać z utworów objętych nadal prawnoautorską ochroną majątkową?

Prawo autorskie przewiduje wyjątki, które umożliwiają korzystanie z utworów nadal objętych autorskimi prawami majątkowymi bez zgody posiadacza tych praw. Taki wyjątek nazywany jest dozwolonym użytkowaniem. Rodzaje dozwolonego użytku oraz ich zastosowanie w ramach projektów programu Erasmus+ omówiono w tabeli na kolejnej stronie.

Jakie są rodzaje utworów?

Ustawodawca wprowadza rozróżnienie na trzy kategorie utworów: pierwotne (oryginalne), zależne i inspirowane. Utwór zależny zawiera jakiś twórczy wkład nowego autora, ale korzysta też z elementów utworu oryginalnego. Utworem zależnym może być więc adaptacja, tłumaczenie, remiks czy przeróbka.

W naszym przypadku utworami zależnymi będą tłumaczenia materiałów powstałych w ramach projektów. Utwory inspirowane występują zazwyczaj w sztukach plastycznych i muzycznych, gdy jeden twórca wyłącznie inspirowany przez sztukę innego artysty. Pytanie o to, gdzie są granice między utworem zależnym a inspirowanym często kończą się w sądzie, gdyż granica ta nie jest ostra.

Dozwolony użytek	Zakres	Czy ma zastosowanie w ramach projektów realizowanych w programie Erasmus+	Przykład
prywatny	pozwala każdemu korzystać na własne potrzeby z rozpowszechnionego już chronionego utworu. Rozciąga się on także na osoby pozostające z nami w relacjach rodzinnych i towarzyskich	nie	udostępnianie e-booka mailem swojej rodzinie
publiczny edukacyjny	instytucje naukowe i oświatowe mogą korzystać z już rozpowszechnionych utworów w celach dydaktycznych i do prowadzenia własnych badań – dozwolony użytek ograniczony jest do tych instytucji i nie pozwala na publikowanie utworów w ogólnym dostępie w internecie	w bardzo ograniczonym zakresie – tylko w przypadku działalności edukacyjnej instytucji oświatowych	wyświetlanie filmów dokumentalnych o globalnym ociepleniu w celu edukacyjnym na lekcji w klasie
cytat	pozwala każdemu na całość (w przypadku drobnych utworów, np. krótkiego wiersza) bądź fragmentu innego dzieła (wszystko jedno, czy jest to tekst, zdjęcie czy film), ale tylko wtedy, gdy jest to niezbędne do wyjaśnienia jakiegoś problemu, w związku z analizą krytyczną dzieła albo w celu edukacyjnym	tak – z cytatu możemy korzystać w publikacjach, czy też przygotowując kurs e-learningowy	graf przedstawiający przyczyny globalnego ocieplenia w przypadku, gdy służy do zilustrowania treści z kursu e-learningowego
prawo panoramy	pozwala każdemu rozpowszechniać wizerunki obiektów z przestrzeni publicznej (grafitti, rzeźba, budynek) bez pytania o zgodę twórców i wypłacania im wynagrodzenia, nawet w celach komercyjnych	tak, bez ograniczeń	wykorzystanie w kursie e-learningowym zdjęć z powodzi Wrocławia, na których widać rzeźby i budynki

Wszystkie rodzaje utworów objęte są ochroną prawnoautorską. Różnica polega na tym, że aby stworzyć utwór zależny, potrzebna jest zgoda twórcy utworu pierwotnego – czyli chcąc coś przetłumaczyć, musimy mieć na to zgodę autora bądź posiadacza majątkowych praw autorskich. W praktyce oznacza to, że aby opublikować tłumaczenie materiałów edukacyjnych, musimy mieć zgodę ich autora.

Pytania sprawdzające

- 1. Biblioteka miejska w ramach programu Erasmus+ chce zorganizować cykl edukacji filmowej. Czy musi pozyskiwać licencję na wyświetlanie filmu?**

Tak, z dozwolonego użytku edukacyjnego mogą korzystać jedynie instytucje systemu oświaty.

- 2. Edukator w ramach projektu chce zachęcić uczniów do remiksowania twórczości Matejki – czy może zgodnie z prawem to zrobić?**

Tak, gdyż obrazy Matejki przeszły do domeny publicznej.

- 3. W ramach projektu postanowiono wystawić sztukę współczesnego dramaturga. Czy potrzeba jest do tego zgoda autora?**

Tak, gdyż inscenizacja jest utworem zależnym i dopóki istnieją majątkowe prawa autorskie, taka zgoda jest potrzebna.

Kazus trzeci: organizacja konferencji

- **W jaki sposób dokumentować konferencję, mając na uwadze ochronę wizerunku uczestników?**
- **Jak w prawidłowy sposób uzyskać zgody od prelegentów na publikację ich wystąpień?**
- **W jaki sposób udostępniać materiały z konferencji na zasadach otwartych licencji?**

Uczelnia C zajmuje się wykorzystywaniem nowych technologii w edukacji. Aby przekazać swoją wiedzę jak najszerszemu gronu osób zainteresowanych, postanowiła zorganizować na ten temat konferencję, na którą pozyskała finansowanie w ramach programu Erasmus+. Uczelnia chce nie tylko umożliwić bezpośredni udział w konferencji, ale również transmitować ją online oraz zamieścić wystąpienia w internecie na zasadach otwartych licencji.

W jaki sposób dokumentować konferencję, mając na uwadze ochronę wizerunku uczestników?

Zasada jest prosta – aby rozpowszechnić cudzy wizerunek, należy mieć na to odpowiednią zgodę. Czyli tzw. zdjęcia do szuflady można robić bez zgody osób na nich występujących (pamiętając jednak o konstytucyjnym prawie do prywatności), natomiast jeśli fotografie z konferencji chcemy wykorzystać w celach dokumentacyjnych czy promocyjnych, zgoda taka jest niezbędna.

Ustawa nie określa, w jaki sposób zgoda musi być wyrażona – wszystko zależy od charakteru wydarzenia. W przypadku konferencji z wymogiem rejestracji, zgoda taka może być udzielana przy zgłoszeniu. Gdy konferencja jest wydarzeniem otwartym, zgoda ta może być zawarta na liście uczestników lub w regulaminie konferencji.

Zgoda nie jest wymagana, gdy:

- osoba otrzymała zapłatę za pozowanie;
- chodzi o wizerunek osoby powszechnie znanej;
- osoba stanowi jedynie szczegół większej całości.

Jak w prawidłowy sposób uzyskać zgody od prelegentów na publikację ich wystąpień?

W przypadku publikacji wystąpień prelegentów mamy do czynienia z dwoma rodzajami ochrony:

- ochroną wizerunku;
- prawem autorskim chroniącym utwór, jakim jest wystąpienie.

Aby uzyskać zgodę na publikację wizerunku, najlepiej poprosić o to osobę występującą. Może ona wyglądać np. tak: „Ja (imię i nazwisko) ur. (data i miejsce urodzenia) wyrażam zgodę (tu wpisujemy nazwę organizatora) na publikację mojego wizerunku”. W przypadku zgłoszeń referatów zgodę można zawrzeć w regulaminie/ogłoszeniu o konferencji: „Przesłanie referatu jest jednoznaczne z wyrażeniem zgody na publikację wizerunku prelegenta”.

Musimy pamiętać, że samo wystąpienie jest utworem. Należy więc albo uzyskać prawa autorskie pozwalające na rozpowszechnianie utworu, albo licencję – tak, aby móc opublikować wystąpienie w internecie.

Umowa o przekazaniu praw	Umowa licencyjna
twórca traci określone prawa majątkowe do swojego utworu (na określonym polu eksploatacji)	upoważnia do korzystania z tych praw na określonym polu eksploatacji
strona umowy staje się podmiotem praw	strona umowy jest jedynie upoważniona do korzystania z praw
przeniesienie praw na danym polu eksploatacji to akt jednorazowy	można udzielić wielu licencji na danym polu eksploatacji, o ile mają one charakter niewyłączny

Pole eksploatacji to pojęcie wskazujące różne sposoby korzystania z utworów (np. publiczne wykonanie, publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym, nadanie, technika reprograficzna). Zgodnie z prawem jakkolwiek umowa o wykorzystanie utworu musi być zawarta na określone pola eksploatacji. **Nie można po prostu zawrzeć umowy na „wszystkie pola eksploatacji” – trzeba szczegółowo je wymienić.**

Zarówno umowy licencyjne, jak i umowy o przeniesienie praw podpisuje się na konkretne pola eksploatacji – w przypadku naszego wydarzenia na publikację wystąpienia w sieci. Im szersze będą jednak pola eksploatacji w umowie/licencji, tym więcej będzie można później z danym utworem zrobić.

W jaki sposób udostępniać materiały z konferencji na otwartych licencjach?

O otwartych licencjach będzie mowa później, ale już teraz wyjaśniamy, że udostępnianie utworu na otwartych licencjach wymaga zgody jego twórcy. Zgoda ta może być wyrażona dwojako:

- poprzez umowę o przeniesienie praw autorskich majątkowych, która swoim zakresem pól eksploatacji będzie równoznaczna z zakresem otwartej licencji, której chcemy udzielić;
- poprzez udzielenie licencji niewyłącznej z możliwością dalszego sublicencjonowania.

Pytania sprawdzające

- 1. Prelegent podpisał umowę licencyjną z instytucją na wszystkie pola eksploatacji – czy to wystarczy, by udostępnić nagranie na otwartej licencji w internecie?**

Nie, gdyż licencja nie może być udzielona na „wszystkie pola eksploatacji” – ustawodawca wymaga określenia pól eksploatacji.

- 2. W ramach projektu uczestnicy fotografują uczestników demonstracji – czy zdjęcia takie można rozpowszechniać bez zgody demonstrantów?**

Tak, o ile demonstranci stanowią jedynie część większej całości.

Upowszechnianie rezultatów na otwartej licencji

Co oznacza wymóg otwartego dostępu w programie Erasmus+?

W programie Erasmus+ beneficjenci (instytucje) zobowiązani są do zapewnienia tego, aby rezultaty projektów o charakterze utworów prawnoautorskich dostępne były w internecie, za darmo oraz z prawem do ponownego wykorzystania za pomocą otwartych licencji. W praktyce oznacza to, że np. publikacje, materiały edukacyjne, zapisy wideo z konferencji i inne multimedia powinny zostać:

- opublikowane w sieci w jednym z dostępnych repozytoriów programu Erasmus+, na własnych stronach WWW beneficjentów lub w ogólnodostępnych narzędziach do publikacji i udostępniania mediów w sieci;
- udostępnione za darmo – nie powinny być objęte żadną opłatą, zarówno przez beneficjenta, jak i przez wybrane przez niego serwisy do udostępnienia utworów;
- udostępnione z prawem dla wszystkich ich odbiorców do wykorzystywania, poprawiania, dostosowywania, powielania, rozprowadzania (np. poprzez udostępnienie ich na wybranych licencjach Creative Commons lub podobnych).

W ramach programu Erasmus+ promuje się otwarty dostęp do materiałów, dokumentów i mediów, które są pomocne w uczeniu się, nauczaniu, szkoleniu oraz pracy z młodzieżą i które powstają w ramach projektów finansowanych przez dany program. Beneficjenci dofinansowania w ramach programu Erasmus+, którzy opracowują takie materiały, dokumenty i media w ramach jakiegokolwiek finansowanego projektu, muszą podać je do wiadomości publicznej w postaci cyfrowej, dostępnej bezpłatnie za pośrednictwem internetu na zasadzie licencji otwartych. Beneficjenci mogą jednak określić najbardziej odpowiedni poziom otwartego dostępu, w tym w stosownych przypadkach jego ograniczenia (np. zakaz wykorzystania do celów komercyjnych przez osoby trzecie) w odniesieniu do charakteru projektu i rodzaju materiału. **Wymóg otwartego dostępu nie narusza praw własności intelektualnej beneficjentów dofinansowania.**²

Przewodnik po programie Erasmus+

2. http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/introduction/how-to-read-programme-guide_pl

Wskazana w Przewodniku po programie Erasmus+ otwarta licencja to nic innego, jak zakres praw, jakie beneficjent powinien zapewnić swoim odbiorcom. Użycie terminu licencja wskazuje na to, że beneficjent pozostaje posiadaczem majątkowych praw autorskich do utworów, które udostępnia. Sformułowanie otwarta określa zakres praw odbiorcy. Licencji otwartych jest wiele, organizacja Open Knowledge opracowała definicję otwartości³ licencji oraz listę konkretnych narzędzi prawnych, które ją spełniają⁴. Do najbardziej popularnych otwartych licencji należą dwie licencje Creative Commons, które są często rekomendowane i stosowane w innych programach grantów publicznych oraz w sektorach edukacji i kultury. Licencje Creative Commons zostaną opisane bardziej szczegółowo w kolejnym podrozdziale.

Przykłady otwartych licencji:

- Creative Commons Uznanie autorstwa;
- Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach;
- Licencja Wolnej Sztuki⁵.

Licencja otwarta jest udzieleniem każdemu pozwolenia na używanie zasobów związanych z dziełem przez właściciela dzieła. W zależności od zakresu udzielonych pozwoleń i nałożonych ograniczeń beneficjenci mogą wybrać spośród różnych licencji otwartych konkretną licencję, którą zastosują w przypadku swojego dzieła. Licencja otwarta musi być przydzielona do wszystkich wytworzonych zasobów. Licencja otwarta nie stanowi ani przeniesienia praw autorskich, ani praw własności intelektualnej. Beneficjenci pozostają posiadaczami praw autorskich wszystkich wytworzonych przez nich materiałów i mogą z nich korzystać według własnego uznania. Jedynym wymogiem obowiązującym beneficjentów dofinansowania jest zapewnienie swobodnego dostępu do zasobów edukacyjnych (lub innych dokumentów i mediów wytworzonych w ramach projektu) poprzez licencje otwarte. Aby spełnić ten wymóg, w ramach licencji należy przyznać co najmniej prawa do używania zasobów, a najlepiej również do dzielenia się nimi i ich adaptacji. Beneficjenci mogą także wprowadzać do obrotu rezultaty swojego projektu, a doświadczenie pokazuje, że otwarty dostęp zapewnia wyeksponowanie i może zachęcać zainteresowanych użytkowników do zakupu wersji drukowanej bądź materiałów, dokumentów lub mediów fizycznych.

Przewodnik po programie Erasmus+

3. <http://opendefinition.org/od/2.0/pl/>

4. <http://opendefinition.org/licenses/>

5. <http://artlibre.org/licence/lal/pl/>

Zapewnienie otwartego dostępu do utworów powstałych w ramach projektów:

- podnosi trwałość rezultatów;
- pomaga w promocji dzięki jasnej informacji o tym, co nasi odbiorcy mogą z nimi zrobić;
- ułatwia komercjalizację rezultatów;
- usprawnia wypracowanie standardów i procedur związanych zarówno z pozyskaniem praw autorskich, jak i udostępnianiem zasobów.

Co i w jaki sposób można obejmować licencjami Creative Commons?

Wymóg otwartości, nałożony na beneficjentów programu Erasmus+, z prawnego punktu widzenia należy realizować poprzez korzystanie z otwartych licencji. **Licencja to umowa określająca warunki korzystania z utworu, którego dotyczy.** Już sama ta definicja wskazuje, że licencjonować możemy prawo do korzystania z utworów, które powstają w ramach naszych projektów. Będą to zarówno publikacje, scenariusze zajęć, filmy, materiały konferencyjne, webinaria, kursy e-learningowe. Poprzez udzielenie licencji na dany utwór wskazujemy, co użytkownicy mogą z nim zrobić. Jeśli nie udzielimy licencji na dany utwór, odbiorcy będą mieli bardzo ograniczoną możliwość korzystania z niego, tylko w zakresie dozwolonym przez prawo (dozwolony użytek osobisty i edukacyjny, prawo cytatu). Jeśli zależy nam na tym, by inni korzystali z rezultatów naszych projektów (nie tylko w ramach Erasmusa+), to warto zadbać o stworzenie takiej możliwości (i pewności) prawnej poprzez zastosowanie odpowiednich licencji.

Creative Commons to system licencji, pozwalający zastąpić tradycyjny model „Wszystkie prawa zastrzeżone” zasadą „Pewne prawa zastrzeżone” – przy jednoczesnym poszanowaniu zasad prawa autorskiego. Licencje Creative Commons oferują różnorodny zestaw warunków licencyjnych – swobód i ograniczeń. Dzięki temu autor może samodzielnie określić zasady, na których chce dzielić się swoją twórczością z innymi.

Dużą zaletą systemu Creative Commons jest ich międzynarodowy charakter – teksty licencji zostały przetłumaczone na wiele języków, symbol i znaczenie Creative Commons są zrozumiałe dla twórców i użytkowników na całym świecie, a informacje o systemie dostępne są w wielu językach (po polsku na <https://creativecommons.pl/>).

Wszystkie licencje Creative Commons mają cechę wspólną – zawierają poszanowanie praw autorskich osobistych, czyli obowiązek przywołania twórcy utworu, z którego się korzysta; oraz dodatkowe warunki wybrane przez licencjodawcę (czy twórcę). Warunki licencyjne są niczym klocki – zasady określone przez daną licencję są wynikiem złożenia razem dwóch lub trzech takich warunków.

Autor udostępniając swoje utwory na licencji Creative Commons, może zdecydować się na jeden z czterech warunków:

Uznanie autorstwa

uznanie autorstwa oznacza, że wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne pod warunkiem, że zostanie przywołane nazwisko autora pierwowzoru;

Użycie niekomercyjne

użycie niekomercyjne oznacza, że wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory, ale nie można czerpać z tego tytułu korzyści finansowych;

Na tych samych warunkach

ten warunek oznacza, że wolno rozprowadzać utwory zależne jedynie na licencji identycznej do tej, na której udostępniono utwór oryginalny;

Bez utworów zależnych

warunek ten oznacza, że wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór jedynie w jego oryginalnej postaci. Tworzenie utworów zależnych nie jest dozwolone.

Twórca korzystając z licencji, zawsze zachowuje prawa autorskie. Jednocześnie umożliwia innym kopiowanie i rozpowszechnianie, dodatkowo może określić, czy ich wykorzystywanie ma odbywać się wyłącznie w warunkach niekomercyjnych lub ograniczyć możliwości tworzenia utworów zależnych.

Licencje Creative Commons są kombinacjami wymienionych warunków.

Licencje

Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0)

Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Jest to licencja gwarantująca najszersze swobody licencjobiorcy. Takiej licencji używają m.in. Muzeum Historii Polski dla własnych publikacji oraz w konkursie *Patriotyzm Jutra*, Fundacja Orange, wiele programów unijnych i Bank Światowy.

Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach Międzynarodowe 4.0 (CC BY-SA 4.0)

Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielona taka sama licencja. Jest to licencja używana przez Wikipedię i wszystkie jej siostrzane projekty.

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne Międzynarodowe 4.0 (CC BY-NC 4.0)

Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, remiksowanie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych. Warunek ten nie obejmuje jednak utworów zależnych (mogą zostać objęte inną licencją, np. zezwalającą na komercyjne użycie).

Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych Międzynarodowe 4.0 (CC BY-ND 4.0)

Ta licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych, jak i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nietworzenia utworów zależnych).

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach Międzynarodowe 4.0 (CC BY-NC-SA)

Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo, jak utwory zależne będą objęte tą samą licencją. Tej licencji często używają komercyjni artyści, np. zespół Nine Inch Nails do publikacji swojego bestsellerowego albumu *Ghosts I-IV*.

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych Międzynarodowe 4.0 (CC BY-NC-ND)

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (czyli nietworzenia utworów zależnych). Jest to najbardziej restrykcyjna z licencji. Używa jej dla swoich stron i publikacji Open Society Foundation.

Wszystkie licencje Creative Commons mają następujące cechy wspólne:

- każda licencja wymaga oznaczenia autora utworu;
- licencja nie pozbawia twórcy praw autorskich, jedynie określa, na co pozwala on użytkownikom;
- w przypadku korzystania z utworów na licencjach Creative Commons, które pozwalają na modyfikację utworu, należy oznaczyć fakt dokonania modyfikacji w utworze;
- korzystając z utworów na licencjach Creative Commons, nie można nakładać na te utwory ochrony DRM⁶.

Creative Commons stworzyło również mechanizm Przekazania do Domeny Publicznej CC0. Osoba, która opatrzyła utwór takim oświadczeniem, przekazała go do domeny publicznej, zrzekając się wykonywania wszelkich praw do utworu wynikających z prawa autorskiego, włączając w to wszelkie prawa pokrewne, w zakresie dozwolonym przez prawo, na obszarze całego świata.

6. DRM – ang. digital rights management, DRM) – system zabezpieczeń oparty na mechanizmach kryptograficznych lub innych metodach ukrywania treści, mający przeciwdziałać używaniu danych w formacie elektronicznym w sposób sprzeczny z wolą ich wydawcy.

Co to znaczy zdecydować się licencję Creative Commons?

Aby udostępnić utwór na wybranej licencji, nie musimy tego faktu nigdzie rejestrować ani zgłaszać, co więcej nie musimy podpisywać żadnego dokumentu. Wystarczy, że w odpowiedni sposób oznaczymy utwór, komunikując innym fakt udostępnienia go na licencji Creative Commons.

Co to znaczy odpowiednio oznaczyć utwór? Na to pytanie odpowiadamy w części „W jaki sposób stosować otwarte licencje Creative Commons do rezultatów projektu?”.

System licencji Creative Commons składa się z trzech warstw, które umożliwiają zrozumienie licencji nie tylko ludziom:

1. tekstu prawnego licencji napisanego językiem i w formacie, w jakim pracują prawnicy;
2. przystępnego podsumowania (ang. Commons Deed), które daje możliwość szybkiego zorientowania się licencjobiorcy i licencjodawcy w najważniejszych warunkach licencji. Można o podsumowaniu myśleć jak o wstępie do tekstu prawnego;
3. wersji licencji czytelnej dla komputerów. Jest to podsumowanie warunków licencji wpisane w format, który oprogramowanie komputerowe⁷ może zrozumieć.

Razem, wszystkie trzy warstwy licencji zapewniają, że korzystanie z praw i warunków w nich zawartych to nie tylko koncepcja prawna. To coś, co jest zrozumiałe dla twórców, odbiorców, a nawet samej sieci internetowej.

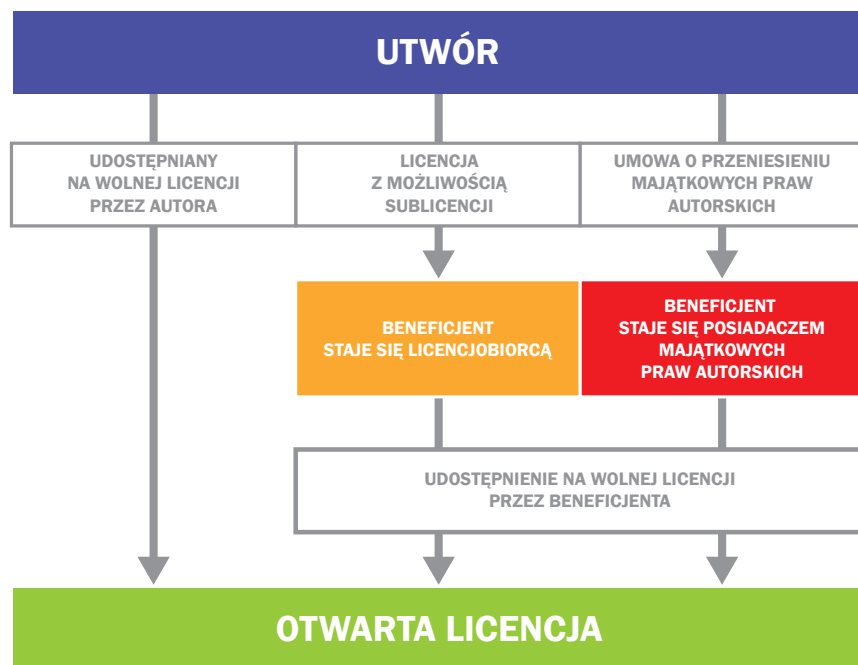
Jak uwzględnić licencje CC w umowach z wykonawcami zadań?

Licencji na korzystanie z utworu może udzielać posiadacz majątkowych praw autorskich do utworu. Dlatego też realizacja wymogu otwartości możliwa jest w trzech modelach:

- a) instytucja (beneficjent) pozyskuje majątkowe prawa autorskie do wszystkich utworów powstałych w ramach projektu (zazwyczaj na podstawie umowy o dzieło z przeniesieniem majątkowych praw autorskich, bądź też automatycznie, gdy utwór jest utworem pracowniczym – dana osoba stworzyła dzieło w ramach zakresu obowiązków wynikających z umowy o pracę) i później udostępnia je na otwartej licencji;
- b) autorzy sami publikują swoje utwory powstałe w ramach projektu na otwartych licencjach (na podstawie umów o dzieło bez przeniesienia majątkowych praw autorskich), a beneficjent korzysta z tych utworów na tych samych zasadach co inni użytkownicy;

7. od wyszukiwarek internetowych przez aplikacje biurowe po narzędzia do edycji muzyki i mediów.

c) autorzy udzielają beneficjentowi licencji do korzystania z utworu z możliwością sublicencji, tak aby mógł opublikować zasoby na otwartej licencji.

Z punktu widzenia zarządzania prawami autorskimi pewniejsza dla instytucji jest opcja pierwsza, czyli udostępnienie na otwartej licencji utworów, co do których pozyskało się majątkowe prawa autorskie. Ponadto wielu grantodawców w swoich umowach wymusza właśnie taki model.

Fakt, że instytucja chce udostępnić dany materiał na otwartej licencji, nie oznacza oczywiście, że twórca nie może dostać za swoją pracę wynagrodzenia – zarówno umowa o dzieło, w której twórca zobowiązuje się do udostępnienia zasobu na otwartej licencji, jak i umowa o przeniesienie majątkowych praw autorskich na rzecz instytucji jak najbardziej mogą być umowami odpłatnymi.

Licencje a pola eksploatacji

Instytucje, które chcą udostępniać utwory na wolnych licencjach, muszą nie tylko dokonać wyboru odpowiedniej licencji, ale także zadbać o odpowiednie pozyskanie praw od autorów. Polskie prawo nie zezwala na przeniesienie majątkowych praw autorskich na wszystkich polach eksploatacji. Jest to ważne, ponieważ oznacza, że należy w umowie dokładnie nazwać pola eksploatacji, a licencji instytucja może udzielić tylko

na polach, co do których ma prawa. Dlatego też w przypadku umowy przeniesienia majątkowych praw autorskich należy zadbać o to, by prawa pozyskać na jak najszersze pola eksploatacji. W licencjach Creative Commons pola określone są następująco:

- a) wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworów, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową;
- b) wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy utworów;
- c) publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworów w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym⁸.

Warto, żeby w umowach o przeniesienie praw w ten sam sposób określić pola eksploatacji.

Zagwarantowanie otwartości w przypadku przeniesienia majątkowych praw autorskich

Przygotowując umowę o przeniesienie majątkowych praw autorskich, warto pamiętać, aby:

- twórca wyraził zgodę na korzystanie i rozporządzanie opracowaniami utworów, np. *Twórca zezwala Nabywcy na korzystanie i rozporządzanie opracowaniami Utworów oraz przenosi na Nabywcę prawo do zezwalania na korzystanie i rozporządzanie opracowaniami Utworów;*
- instytucja (nabywca) w umowie zobowiązała się do udostępnienia utworu na otwartych licencjach, np. *Nabywca jest zobowiązany do udzielania osobom trzecim do Utworów oraz do innych materiałów zawierających lub powstałych w oparciu o Utwory licencji o postanowieniach tożsamyh z wzorcem licencji Creative Commons Uznanie autorstwa Międzynarodowa 4.0 (znanej również jako CC-BY), dostępnej pod adresem <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> lub innej wersji językowej tej licencji lub którejkolwiek późniejszej wersji tej licencji, opublikowanej przez organizację Creative Commons (postanowienie fakultatywne);*
- oznaczyć, w jaki sposób utwór będzie udostępniany, np. *W celu poprawnego informowania osób, którym Utwory będą udostępniane o udzielonych im licencjach, Nabywca jest zobowiązany do umieszczania następującej informacji wraz z Utworami, w sposób umożliwiający odbiorcom zapoznanie się z nią: Zezwala się na korzystanie z [wstawić tytuł Utworu] (dalej: Utwór) na warunkach licencji Creative Commons Uznanie autorstwa Międzynarodowa 4.0 (znanej również jako CC-BY), dostępnej pod adresem <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> lub innej wersji językowej tej licencji lub którejkolwiek późniejszej wersji tej licencji, opublikowanej przez organizację Creative Commons (postanowienie fakultatywne).*

8. Postanowienia umów prezentowane w tym rozdziale pochodzą z wzorów umów opracowanych przez Koalicję Otwartej Edukacji – <http://koed.org.pl/wzory-umow/>.

Oczywiście w powyższych przykładach można również zobowiązać się do publikowania utworów na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa Na tych samych warunkach Międzynarodowa 4.0 – należy wtedy pamiętać o dostosowaniu postanowień umów.

Zagwarantowanie otwartości w przypadku braku przeniesienia majątkowych praw autorskich

Może się zdarzyć, że instytucja realizująca projekt nie zdecyduje się na pozyskiwanie majątkowych praw autorskich – należy wtedy zadbać o to, by twórca sam udostępnił utwory na otwartej licencji. Dzięki temu wszyscy, w tym instytucja, będą mogli korzystać z danego materiału. Prawnie można to zagwarantować, dodając odpowiednie postanowienia do umowy o dzieło, np. *Twórca jest zobowiązany do udzielania osobom trzecim do Utworów oraz do innych materiałów zawierających lub powstałych w oparciu o Utwory licencji o postanowieniach tożsamych z wzorcem licencji Creative Commons Uznanie autorstwa Międzynarodowa 4.0 (znanej również jako CC-BY), dostępnej pod adresem <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> lub innej wersji językowej tej licencji lub którejkolwiek późniejszej wersji tej licencji, opublikowanej przez organizację Creative Commons.*

Zagwarantowanie otwartości w przypadku uzyskania licencji przez instytucję

W przypadku, gdy instytucja uzyskuje od twórcy jedynie licencję na korzystanie z utworu należy zadbać o to, żeby można było dalej udostępnić utwór na otwartej licencji, np. *Nabywca może udzielać sublicencji.* Ważne jest też, by licencja była udzielona na tych samych polach eksploatacji, które objęte są otwartą licencją – zakres pól eksploatacji powinien być tożsamy (w praktyce zakres pierwszej umowy licencyjnej z twórcą mógłby mieć szerszy zakres pól eksploatacji, ale licencje Creative Commons wymieniają wszystkie znane pola eksploatacji).

Ponadto instytucja może zobowiązać się do udostępnienia utworu na otwartych licencjach, np. *Nabywca jest zobowiązany do udzielania osobom trzecim praw do Utworów oraz do innych materiałów zawierających lub powstałych w oparciu o Utwory licencji o postanowieniach tożsamych z wzorcem licencji Creative Commons Uznanie autorstwa Międzynarodowa 4.0 (znanej również jako CC-BY), dostępnej pod adresem <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> lub innej wersji językowej tej licencji lub którejkolwiek późniejszej wersji tej licencji, opublikowanej przez organizację Creative Commons.*

Wszystkie powyższe postanowienia umowne to dobre praktyki, które sprawiają, że zarówno instytucja, jak i autor będą mieli pewność co do tego, w jaki sposób będzie publikowany i wykorzystywany dalej materiał powstały w ramach projektu.

W jaki sposób stosować otwarte licencje Creative Commons do rezultatów?

Wybór licencji to nie wszystko. Aby z jednej strony zagwarantować pewność prawną użytkownikom, a z drugiej skutecznie upowszechnić rezultaty projektów, potrzebna jest odpowiednia informacja. Poprawne oznakowanie materiałów na licencjach Creative Commons to przydatna kompetencja nie tylko dla twórców, którzy na nich coś udostępniają, ale również dla osób, które chcą korzystać z takich treści z poszanowaniem praw autorów.

Oznakowywanie naszego materiału

Korzystanie z licencji jest proste i nie wymaga wizyty u prawnika ani rejestracji naszego utworu – do udzielenia licencji wystarczy przekazanie informacji o jej udzieleniu. Dlatego ważne jest, w jaki sposób go oznaczymy. Poprawne oznakowanie materiałów licencją powinno być widoczne i zrozumiałe dla odbiorców, jak i wyszukiwarek, które ułatwią ich odnalezienie w sieci.

Nie istnieje jeden powszechnie obowiązujący sposób oznaczania utworów na wolnych licencjach. Na poszczególnych nośnikach i do różnych formatów multimediów można zastosować rozmaite sposoby oznaczenia, ale zawsze powinniśmy pamiętać o najważniejszych elementach według poniższego schematu. Ma on zastosowanie bez względu na to, czy korzystamy z udostępnianego na otwartej licencji utworu, czy też taki utwór tworzymy i publikujemy sami.

- informacja o autorze lub autorach albo o innym niż autorzy licencjodawcy (np. nazwa naszej organizacji)
- źródło (opis bibliograficzny utworu lub link, jeśli wykorzystywany utwór jest dostępny w sieci)
- nazwa licencji z odnośnikiem do strony licencji w serwisie Creative Commons lub – w przypadku druku – adresem URL do niej

W uproszczeniu schemat ten można sprowadzić do takiego zapisu dla niniejszej publikacji:

[Lista autorów: Natalia Mileszyk, Kamil Śliwowski, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji]

[licencja: CC-BY 4.0]

[link do treści licencji: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>]

Publikując własne materiały, możemy stworzyć taki opis samodzielnie, zależnie od naszych potrzeb, skorzystać z narzędzi na stronach Creative Commons lub wybrać serwis do publikowania plików, który obsługuje automatyczne oznaczanie utworów licencjami CC (np. Flickr dla zdjęć).

Dla materiałów cyfrowych np. stron WWW lub plików PDF gotowe oznaczenie utworu możemy stworzyć na stronie <https://creativecommons.org/choose/?lang=pl>. Po wyborze odpowiedniej licencji oraz dodaniu opisu (np. linku do źródła, naszej preferowanej nazwy lub podpisu autorów) otrzymamy opis, ikony oraz kod HTML do wykorzystania na stronie.

Dopiero poznajesz Creative Commons? [Do rozważenia przed wyborem licencji.] [Jak działają licencje?]

Poznaj licencje Creative Commons. [A może wolisz domenę publiczną?]

[Czy chcesz skorzystać z wcześniejszych wersji licencji, łącznie z ich tłumaczeniami?]

Elementy licencji

Wybory dokonane w tym polu zaktualizują inne pola na tej stronie.

Czy zezwalasz na udostępnianie adaptacji utworu?

Tak Nie Tak, o ile inni będą udostępniać na tych samych warunkach

Czy zezwalasz na komercyjne wykorzystywanie swojego utworu?

Tak Nie

Wybrana licencja

Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe

Ta licencja jest zgodna z definicją Licencji Wolnej Kultury.

Ilustracja 1.:
Pierwszy krok,
wybór licencji

Ilustracja 2.:
Drugi krok, gotowe opisy do skopiowania do opisu pliku lub kod HTML do skopiowania na stronę WWW

Masz stronę internetową?

Tekst "Jak tworzyć i publikować materiały, z których odbiorcy będą chcieli korzystać?" jest objęty licencją [Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe](#).

Skopiuj ten kod, aby powiadomić użytkowników swojej strony!

```
chcieli korzystać?"</span> jest objęty licencją  
<a rel="license"  
href="http://creativecommons.org/licenses/by/  
4.0/">Creative Commons Uznanie autorstwa  
4.0 Międzynarodowe</a>
```

Zwykła ikona. Mała ikona

Oznaczenie widoczne na stronie

Kod do skopiowania na stronę

Ilustracja 3.:
Opis licencji w stopce strony Muzeum Historii Polski

O ile nie jest to stwierdzone inaczej, wszystkie materiały na stronie są dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Muzeum Historii Polski.

Ta strona korzysta z plików cookies ("ciasteczka"). Pozostając na niej, wyrażasz zgodę na korzystanie z cookies. [Kliknij tutaj, aby dowiedzieć się więcej.](#)

W przypadku plików multimedialnych np. wideo, zapisy dotyczące licencji warto zamieścić w napisach końcowych oraz metadanych plików, jeśli mamy taką możliwość. W razie potrzeby w opisie licencji umieścić można także oznaczenie graficzne za pomocą ikon symbolizujących licencję. Wykorzystanie oznaczenia graficznego nie powinno jednak zastępować poprawnego podania pełnej informacji o licencji, zwłaszcza w materiałach tekstowych i na stronach WWW.

Wiele serwisów do publikacji multimediów oferuje również możliwość oznakowania naszych utworów, które na nich zamieścimy. W przypadku filmów są to serwisy YouTube oraz Vimeo, muzyki Soundcloud, plików PDF oraz prezentacji: Slideshare, Scribd. Więcej instrukcji publikowania i oznaczania różnych formatów licencjami Creative Commons można znaleźć na polskiej stronie Creative Commons Polska. Wybrane z nich opisane są również w kolejnych rozdziałach jako przykłady narzędzi upowszechniania rezultatów projektów.

Korzystanie z zasobów innych autorów

Oznaczenie materiałów (z których korzystamy w naszym utworze) pochodzących od osób trzecich, nie różni się wiele od oznaczenia naszego utworu licencją Creative Commons. Stosujemy tutaj ten sam schemat (oznaczenie autora lub

autorów, podanie informacji o źródle, podanie informacji o licencji). O ile nie zmieniamy treści wykorzystywanego utworu, nie musimy dodawać więcej informacji. Kiedy jednak modyfikujemy lub skracamy cudzy utwór dostępny na licencji Creative Commons, powinniśmy dodać również skrótowy opis tych zmian oraz link do materiału źródłowego.

Wykorzystując niniejszą publikację we fragmentach w innym utworze, powinniśmy zastosować następujący schemat:

[Wskazanie zmian np.: W rozdziale 3 wykorzystano fragmenty publikacji pt.:]

[Lista autorów: Natalia Mileszyk, Kamil Śliwowski, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji],

[licencja: CC-BY 4.0]

[link do treści licencji: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>]

[link do oryginalnej publikacji]

Zapisy takie możemy podawać bezpośrednio pod wykorzystanym materiałem np. w podpisie zdjęcia, w przypisach lub na końcu większego utworu, takiego jak podręcznik, tworząc listę wykorzystanych materiałów źródłowych. Nie możemy natomiast podpisów takich ukrywać lub utrudniać zapoznanie się z nimi naszym odbiorcom. Kiedy nie mamy możliwości technicznej podpisania autorów i oznaczenia licencji, powinniśmy uzyskać zgodę od autorów na takie działanie lub skorzystać z utworów, których warunki prawne na to pozwalają np. dostępnych na Creative Commons Zero.

W przypadku utworu mającego wielu autorów wymieniamy ich wszystkich, w granicach możliwości. Wikipedia, w której artykuły mogą mieć setki współautorów, zaleca na przykład udostępnić link do strony z informacją o wszystkich autorach.

Jak opisać licencjonowany utwór w poszczególnych mediach?⁹

Typ nośnika	Forma opisu licencji
książki, czasopisma, raporty	dołącz odpowiednią informację o licencji obok wykorzystywanego utworu (zdjęcia, tekstu) lub w stopce na stronie, na której został on wykorzystany. Ewentualnie istnieje możliwość wyliczenia wszystkich wykorzystanych utworów wraz z zasadami, na jakich zostały udostępnione, na końcowych stronach wydawnictwa

9. Opracowanie na podstawie <http://creativecommons.org.au/content/attributingccmaterials.pdf>, CC BY The Australian Research Council Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation, Creative Commons Australia, <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/au/> oraz tłumaczenia w ramach Krótki kurs własności intelektualnej Materiały dla uczelni dostępnego na licencji CC BY-SA 3.0 Polska <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>.

fotografie, grafiki, plakaty	umieść odpowiednią informację na lub tuż przy wykorzystywanej grafice lub zdjęciu, w przypadku wykorzystywania ich jako ilustracji. Informacja ta znaleźć się też może w stopce publikacji, jeśli inne formy atrybucji będą niepotrzebnie ingerować w treść materiału graficznego np. plakatu lub infografiki
prezentacje i cyfrowe materiały edukacyjne (dzielone na slajdy lub ekrany)	umieść informacje o wykorzystywanym materiale bezpośrednio na slajdzie, na którym jest on rozpowszechniony – lub na ostatniej stronie całej prezentacji
film, nagranie wideo z konferencji	umieść informacje o wykorzystywanym materiale bezpośrednio w treści filmu w czasie, w którym jest on wyświetlany – lub w napisach końcowych z zaznaczeniem, w jakiej części filmu dany fragment jest rozpowszechniony
podcast, nagranie audio, audycja radiowa	poinformuj słuchaczy o wykorzystywaniu materiałów objętych wolną licencją w trakcie audycji, na jej początku, na końcu lub tuż przed emisją rozpowszechnionego materiału dźwiękowego

Łatwe i efektywne publikowanie wyników w internecie

Planując nowy projekt, w ramach którego powstanie raport czy zostanie zorganizowana konferencja, warto, zanim ruszymy do pracy, przyrzeć się dokładniej naszym celom i temu, jakie środki najlepiej je zrealizują. Z roku na rok zmieniają się na przykład narzędzia i miejsca w internecie, które w danym momencie zapewniają najlepsze dotarcie do adresatów projektu. Dwa lata temu nie zapowiadało się na przykład, że najpopularniejszą platformą do prowadzenia transmisji na żywo będzie Facebook. Zmieniają się również potrzeby naszych odbiorców, dlatego warto przyrzeć się statystykom naszych stron internetowych i pobieranych plików. Te informacje podpowiedzą nam chociażby to, z jakich urządzeń korzystają nasi odbiorcy, gdzie wolą czytać publikacje elektroniczne i w jakich formatach.

Rezultaty różnych projektów edukacyjnych, czy to w formie materiałów edukacyjnych, czy raportu, aby zadziałały, muszą odpowiadać nie tylko potrzebom odbiorców, ale również ich praktykom poszukiwania i korzystania z nowej wiedzy. Dlatego tak ważne jest badanie ich przed planowaniem nowych publikacji i materiałów. Jak uzyskać takie informacje? Oczywiście najlepiej bezpośrednio, rozmawiając z potencjalnymi odbiorcami na temat ich potrzeb, kompetencji technicznych, ilości czasu, którą mają czy preferencji odnośnie do korzystania z różnych form przyswajania wiedzy i nowych informacji. Świetnym przykładem może być rosnąca popularność wideo, która niekoniecznie musi zastąpić nasz cały raport w formie książkowej, ale opracowanie wstępu w atrakcyjnej formie wideo może przyciągnąć do nas znacznie więcej czytelników i czytelniczek niż zwykły tekst w mediach społecznościowych.

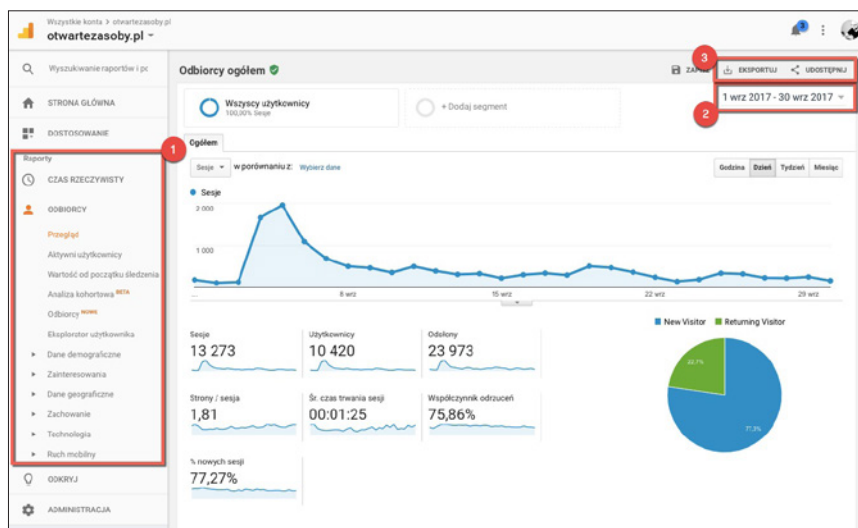
O tym, jak zaplanować upowszechnianie rezultatów i uwzględnić je w różnych etapach realizacji projektu, można przeczytać więcej w publikacji pt. *Podziel się sukcesem* [<http://czytelnia.frse.org.pl/1504/>].

Narzędzia do badania potrzeb odbiorców

Najprostszym sposobem przyglądania się naszym odbiorcom, którzy korzystają ze stron internetowych i cyfrowych publikacji, są statystyki odwiedzin. Dają nam one wgląd w podstawowe informacje o naszych użytkownikach: demograficzne (ich wiek i płeć), geograficzne (skąd są) i techniczne (z jakich urządzeń korzystają). Pozwalają również śledzić ich ruch na stronie, czyli to ile czasu są na poszczególnych podstronach, jak pomiędzy nimi przechodzą (czy nasza nawigacja na stronie działa poprawnie, czy korzystają z wyszukiwarki) oraz w jaki sposób trafiają na naszą stronę (wpisując jej adres, z wyników w wyszukiwarkach, z mediów społecznościowych lub linków, które do nas prowadzą).

Dwa najpopularniejsze darmowe narzędzia do badania statystyk stron to Google Analytics i Piwik. Pierwsze z nich wymaga założenia konta w serwisie Google oraz umieszczenia w kodzie naszej strony identyfikatora, dzięki któremu narzędzie będzie zbierać dane ze strony. W zamian otrzymujemy panel z informacjami (Ilustracja 4. - prawa strona), który możemy dostosowywać do naszych potrzeb, zestawiając ze sobą różne dane i wskaźniki. Podstawową funkcją statystyk stron jest śledzenie odwiedzin w czasie. Każdy wskaźnik możemy obserwować w dowolnym zakresie, od kiedy tylko śledzimy statystyki za pomocą danego narzędzia.

Po lewej stronie (1) otrzymujemy listę raportów, czyli tego, według jakich danych możemy obserwować naszą stronę. W prawym górnym rogu znajdziemy zawsze opcję ustawiania interesującego nas zakresu czasu (2) oraz narzędzia do eksportu i przesyłania danych innym osobom (3).

Ilustracja 4.:
Panel statystyk strony
w Google Analytics

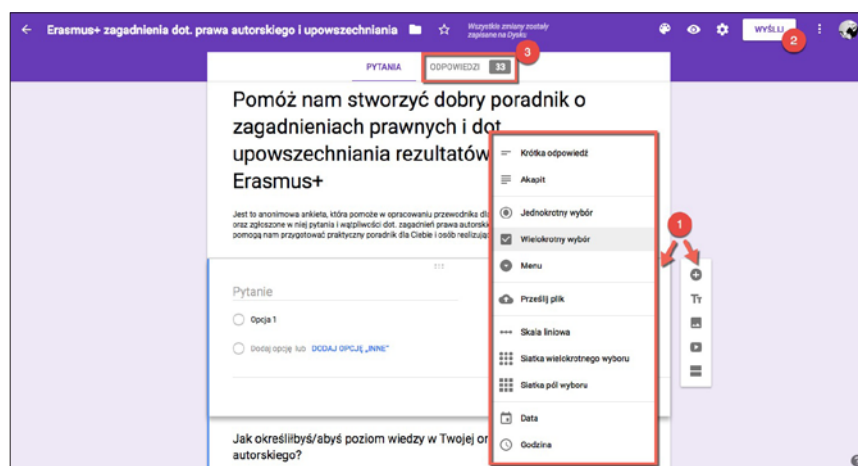
Do narzędzia dostępne są również darmowe zasoby edukacyjne i kurs, pozwalający na opanowanie ich na poziomie zaawansowanym, który przyda się, kiedy będziemy chcieli np. zainwestować w reklamy online¹⁰.

Jeśli tylko mamy taką możliwość, warto spróbować również uzyskać jakościowe odpowiedzi, za pomocą ankiet i formularzy, których tworzenie nigdy nie było prostsze. Najszybszą i najprostszą opcją (ale nie jedyną) będą Formularze Google dostępne w Dokumentach Google, czyli darmowym pakiecie narzędzi biurowych Google, dostępnych w sieci, przez przeglądarkę internetową. Jeśli nigdy nie spotkaliście się z tym narzędziem, możecie wypełnić przykładową ankietę pod następującym adresem: bit.ly/pytaniaoupowszechnianie, w której zbieraliśmy pomysły i pytania do tego przewodnika.

10. <https://support.google.com/analytics/answer/4553001?hl=pl>

Formularze Google pozwalają na stworzenie oraz rozesłanie (lub nawet umieszczenie na odpowiedniej stronie) ankiet i formularzy rejestracji na wydarzenia, a na koniec łatwe przeglądanie i analizy odpowiedzi w jednym miejscu. Tworzenie ankiety wymaga posiadania konta Google, po wybraniu Formularzy z pakietu Dokumenty przechodzimy do pisania i układania pytań do naszej ankiety lub formularza zgłoszeń, rejestracji itp. Do wyboru mamy pytania otwarte, jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, wybory na skali, a nawet przesłania pliku razem z ankietą. Możemy przed wysyłką odrobinę dostosować wygląd ankiety do naszych potrzeb, a co najważniejsze mamy do dyspozycji kilka sposobów na jej cyfrową dystrybucję.

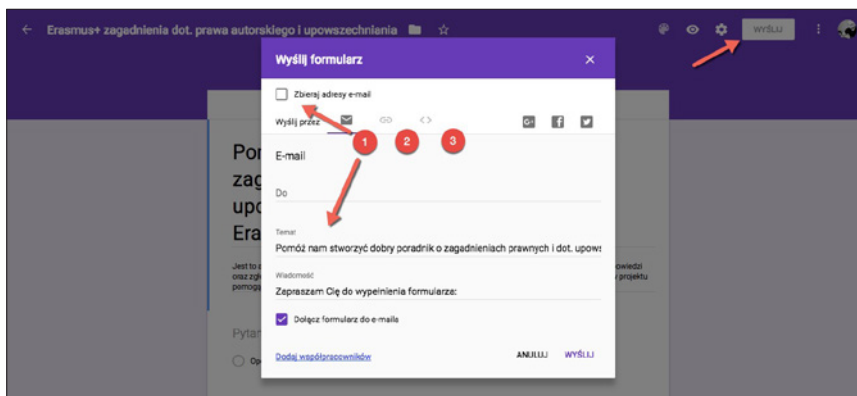
Po utworzeniu nowej ankiety (Ilustracja 5.) otrzymamy widok, w którym możemy łatwo dodawać kolejne pytania (1) oraz elementy graficzne takie jak wideo i grafiki, które je uzupełniają. W prawym górnym rogu pod przyciskiem Wyślij (2) znajdziemy opcje udostępniania naszej ankiety jako link lub mailem. Kiedy już ktoś odpowie na pytania z ankiety, uruchomi się opcja analizy odpowiedzi (3), pod którą możemy przeglądać je pojedynczo, grupowo lub otworzyć je jako osobny arkusz kalkulacyjny.

Ilustracja 5.:
Widok edycji ankiety
w Formularzach
Google

Formularze posiadają trzy opcje dystrybucji opracowanej ankiety (Ilustracja 6.), dostępne po kliknięciu na Wyślij. Możliwość wysłania formularza mailem (1), z dodatkowymi opcjami m.in. zbierania adresów mailowych (np. w celu rejestracji uczestników na warsztaty czy konferencję), dodania treści do takiego maila oraz wyboru, czy formularz ma wyświetlać się w treści maila czy jako link. Drugą opcją jest utworzenie linku do ankiety (2), a trzecią tzw. EMBED (3), czyli umieszczenie za pomocą fragmentu kodu HTML ankiety na naszej stronie.

Ilustracja 6.:
Widok opcji
dystrybucji ankiety
przez Formularze
Google

Rozbudowaną alternatywą dla Formularzy Google jest otwarte i darmowe oprogramowanie LimeSurvey (<https://www.limesurvey.org/>), które wymaga instalacji na naszym serwerze (jeśli posiadacie już stronę i serwer, to LimeSurvey zwykle można zainstalować na nim w łatwy sposób w ramach narzędzi dostarczanych przez dostawców usług hostingowych). Dzięki własnej instalacji tylko my mamy dostęp do danych, które zbieramy, a samo oprogramowanie daje nam znacznie więcej opcji konfiguracji i zarządzania ankietami czy formularzami zgłoszeń. LimeSurvey dostępne jest również w języku polskim.

Tworzenie i publikacja materiałów w internecie

Coraz częściej materiały takie jak raporty, informatory i podręczniki wydawane są tylko w wersji cyfrowej lub to ta wersja ma większe znaczenie w upowszechnieniu naszych rezultatów. Jednocześnie nadal najpopularniejszym sposobem publikacji są pliki PDF czy prezentacje zamieszczane na stronach organizacji. O ile jest to ważna metoda archiwizacji, to niekoniecznie ułatwia odbiorcom odnalezienie oraz szersze wykorzystanie materiałów.

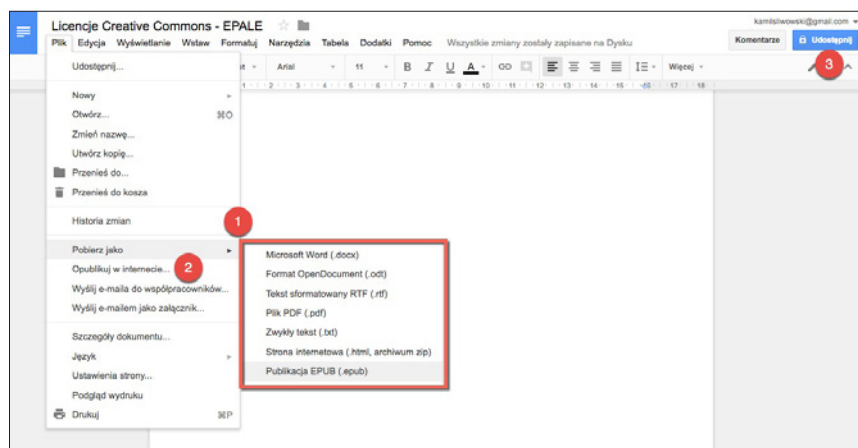
Nie tylko odpowiedni opis może poprawić widoczność naszych materiałów w sieci, ale również wybór formatów, w jakich je publikujemy oraz miejsc, w których umieścimy ich kopie. Pamiętając o tym, że większość rezultatów programu Erasmus+ będzie otwarta i dostępna na otwartej licencji, nic nie stoi na przeszkodzie, aby opublikować raport, nagranie czy prezentację w kilku miejscach, z których korzystają różni odbiorcy, i z których możemy zbierać dane o wykorzystaniu i zasięgu wyników pracy.

Pakiet Dokumentów Google najczęściej służy do współpracy wielu autorów w sieci nad wspólnym dokumentem lub jako wirtualny dysk. Darmowy zestaw narzędzi biurowych działający w chmurze ma jednak kilka dodatkowych funkcji, które będą przydatne w sprawnym tworzeniu i promocji materiałów. Po pierwsze warto w przypadku materiałów tekstowych rozważyć publikację otwartej wersji naszego raportu czy podręcznika

za ich pomocą. Dzięki temu możemy zbierać komentarze i sugestie od czytelników zarówno do wersji przed główną publikacją, aby ją udoskonalić jak i po to, aby zbierać recenzje czy informacje do kolejnych wydań. To nie tylko ciekawy sposób na zaangażowanie odbiorców, ale również spore ułatwienie wykorzystania tekstu, który w plikach PDF jest trudniejszy nawet do skopiowania.

Jeśli nie w Dokumentach Google, to wiele publikacji, zwłaszcza o charakterze edukacyjnym, warto publikować równoległe zarówno w formacie docelowym jak PDF, jak i w formatach otwartych np. ODF lub EPUB. Dzięki nim, z naszej pracy będzie można łatwiej skorzystać na urządzeniach mobilnych, czytnikach e-booków oraz urządzeniach przeznaczonych dla osób niewidomych, słabo widzących i niedowidzących. Zapotrzebowanie na publikacje w formie elektronicznej, które można wygodnie czytać na telefonach komórkowych i czytnikach e-booków, w Polsce stale rośnie. Warto o tym pamiętać, a w razie wątpliwości pytać docelowych odbiorców projektu, o to w jakich formatach i na jakich urządzeniach będą korzystać z treści, które tworzone są w projekcie.

Przygotowanie publikacji zarówno w estetycznej formie pliku PDF, jak i otwartym formacie wymaga dobrego zaplanowania procesu jej tworzenia, niekoniecznie jednak musi oznaczać dla autorów czy grafików dodatkową pracę. Warto pamiętać o tym podczas planowania i zlecenia pracy nad składem naszych materiałów. Możemy też skorzystać z darmowych i ogólnodostępnych narzędzi. Wspomniane Dokumenty Google pozwalają na eksportowanie opracowywanych w nich plików zarówno do formatów PDF, DOC, jak i EPUB¹¹. Darmowe oprogramowanie do tworzenia e-booków udostępniła również firma Amazon, produkująca popularne czytniki książek elektronicznych¹².

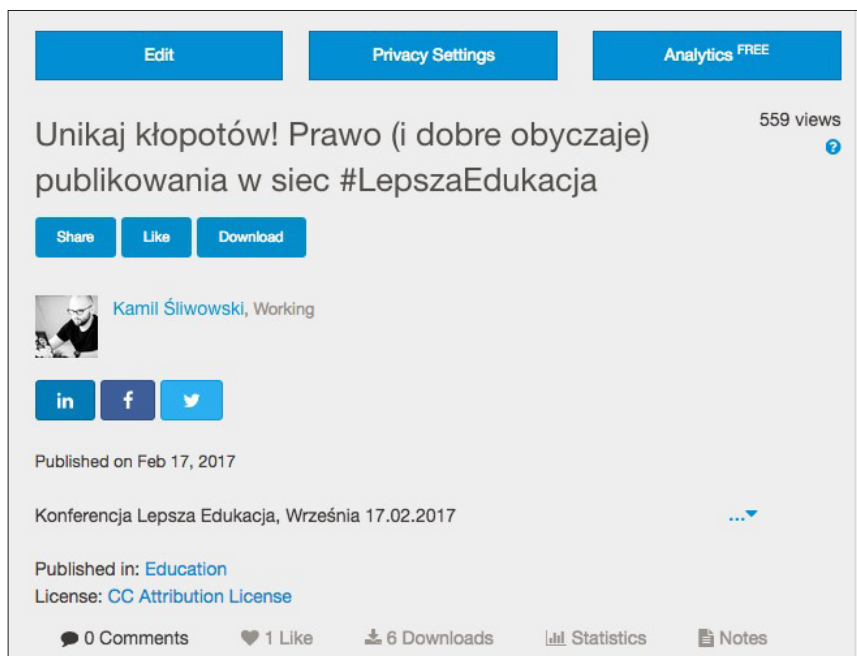

Ilustracja 7.:
Możliwości eksportu plików w różnych formatach (1), udostępniania tekstu jako strony WWW (2) oraz udostępniania go współpracownikom do komentowania lub edycji (3)

11. Export Google Docs files as EPUB publications, oficjalny blog pakietu Dokumentów Google <https://gsuiteupdates.googleblog.com/2016/03/export-google-docs-files-as-epub.html>

12. Amazon Manuscript and Publishing Tools, https://kdp.amazon.com/en_US/help/topic/G202131100

W przypadku prezentacji i gotowych plików PDF z raportem czy książką warto rozważyć więcej miejsc publikacji niż własna strona organizacji. W sieci działa wiele popularnych oraz tematycznych repozytoriów i serwisów do udostępniania plików. Jednym z najpopularniejszych miejsc do zamieszczania prezentacji, które ułatwia atrakcyjne dzielenie się nimi w mediach społecznościowych, na stronach WWW oraz śledzenie liczby pobrań i wyświetleń jest Slideshare [https://www.slideshare.net/]. Serwis ten umożliwia również publikowanie z oznaczeniem licencji Creative Commons.

Ilustracja 8.:
Widok publikacji
prezentacji
w serwisie Slideshare
z oznaczeniem
licencji Creative
Commons oraz
podstawowymi
statystykami

PDF z raportem, gazetą lub informatorem można umieścić w serwisie Issuu [https://issuu.com/], który dysponuje podobnymi funkcjami. Oba serwisy umożliwiają tzw. embedowanie publikacji na innych stronach, czyli możliwość ich wyświetlania bez konieczności pobierania przez odbiorcę. Efekt może wyglądać tak, jak na stronach FRSE (Ilustracja 9.), gdzie możemy pobrać PDF z publikacją *Podziel się sukcesem*, zamówić ją w druku lub po prostu przejrzeć dzięki użyciu Issuu.

Obowiązkowym miejscem archiwizacji i udostępniania rezultatów projektów programu Erasmus+ jest również przeznaczona dla niego Platforma Rezultatów Projektów [http://erasmusplus.org.pl/upowszechnianie/platforma/], do której dostęp mają grantobiorcy. Udostępniane w niej powinny być zarówno informacje o projekcie, jak i pliki z jego rezultatami o charakterze utworów.

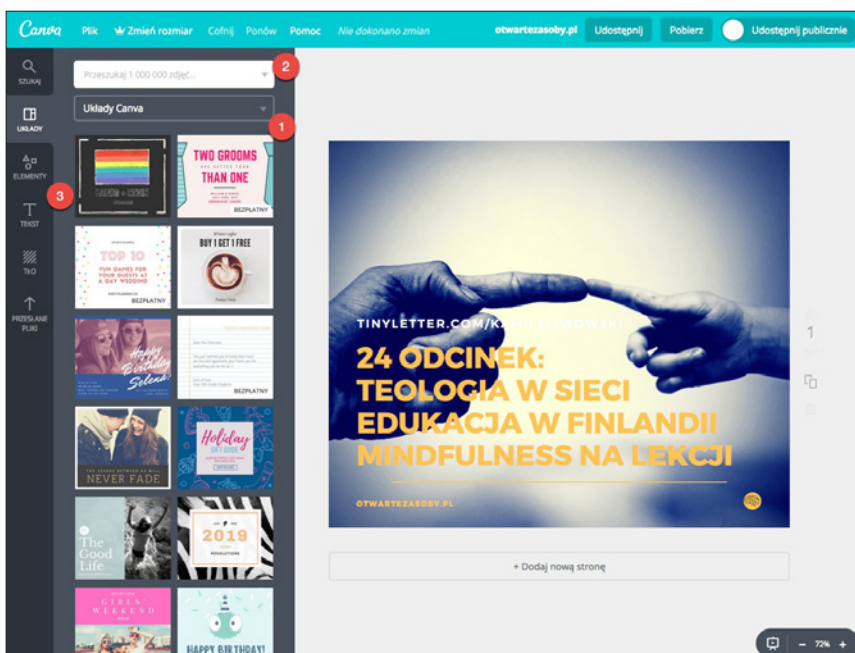
Ilustracja 9.: Publikacja umieszczona na stronie za pomocą kodu EMBED z serwisu Issuu

Wykorzystywanie oraz przerabianie grafik i zdjęć

Materiały edukacyjne, tak samo jak raporty podsumowujące badania lub projekt, potrzebują ilustracji i atrakcyjnych form wizualnych. Nie zawsze musi to oznaczać duże inwestycje finansowe i czasowe. Coraz więcej miejsc w sieci oferuje nie tylko darmowe i wolne fotografie, z których możemy skorzystać do wzbogacenia naszego kursu czy książki, ale również narzędzia do ich obróbki. Więcej informacji o tym, gdzie szukać takich materiałów znalazło się w rozdziale o licencjach Creative Commons. Poniżej zaś zaprezentowane zostały wybrane narzędzia pomocne w szybkim przygotowaniu atrakcyjnego komunikatu graficznego, który przysłuży się promocji projektu, zwłaszcza w mediach społecznościowych.

Do tworzenia grafik promocyjnych najlepiej sprawdzi się serwis Canva [<https://www.canva.com/>], występujący w języku polskim. To darmowe, dostępne przez przeglądarkę internetową oprogramowanie graficzne, które nie posiada setki zaawansowanych funkcji, a za to ma dobrze dobrane gotowe wzory, szablony (np. grafik do konkretnych typów postów w mediach społecznościowych czy plakatów i ulotek) oraz biblioteki zdjęć i ikon. Nawet osobom bez większego doświadczenia w pracy z grafiką cyfrową Canva ułatwia stworzenie estetycznego materiału, który na koniec można pobrać lub od razu udostępnić w sieci. Canva dysponuje wersją bezpłatną oraz rozbudowaną płatną, z dostępem do większej liczby szablonów. Organizacje pozarządowe oraz edukacyjne mogą skorzystać ze specjalnej zniżki.

Przy tworzeniu bardziej zaawansowanych materiałów np. infografiki do raportu lub plakatu promocyjnego warto skorzystać z serwisu Piktochart [<https://piktochart.com/>].

Ilustracja 10.: Edytor grafiki Canva z wykorzystaniem gotowego wzoru grafiki w serwisie Facebook, gdzie znajdziemy wybór układu (1), wbudowaną wyszukiwarkę darmowych zdjęć (2) oraz podstawowe opcje edycji tekstu, tła i ikon (3).

Ten program, podobnie jak Canva, udostępnia gotowe szablony do przeróbki (w wersji płatnej jest ich kilka tysięcy, w darmowej kilkadziesiąt). Ogromną zaletą Piktochart jest możliwość tworzenia i edycji wykresów oraz wizualizacji danych (np. map), do których dostępne są proste arkusze kalkulacyjne. Dzięki temu można do każdej grafiki łatwo wrócić i edytując same dane, zaktualizować ją lub zmodyfikować.

Źródła darmowych i wolnych zdjęć oraz grafik

Wyszukiwanie zaawansowane w Google

[https://www.google.pl/advanced_search?hl=pl]

Najprostszym sposobem na wyszukiwanie dostępnych do darmowego użytku i rozpowszechnia prac jest skorzystanie z zaawansowanego wyszukiwania w Google. Obok podstawowego okienka wyszukiwarki można kliknąć na ustawienia zaawansowane, gdzie istnieje możliwość określenia m.in. statusu prawnego wyników, jakie chcemy otrzymać. Więcej o zaawansowanym wyszukiwaniu Google i filtrowaniu wyników po licencji można przeczytać w dziale Pomocy Google (<https://support.google.com/websearch/answer/29508?hl=pl&rd=1>).

Metawyszukiwarka Search Creative Commons

[<http://search.creativecommons.org/?lang=pl>]

Narzędzie występujące na stronie Creative Commons służy do wyszukiwania zasobów pozwalających na dowolne wykorzystanie w serwisach: Google, Google Grafika, Flickr, Europeana, Jamendo, Wikimedia Commons i kilku innych. Po wyborze jednego z serwisów można pozostawić zaznaczoną opcję „Use for commercial purposes” oraz „Modify, adapt, or build upon”.

Wyszukiwarka Search CC oferuje wiele drobnych udogodnień. Można dodać ją do swojej przeglądarki lub w jej najnowszej wersji, za pomocą jednego kliknięcia, kopiować gotowe opisy atrybucji autorów i oznaczenia licencji (dostępne tylko w języku angielskim) [<https://ccsearch.creativecommons.org/>].

Wyszukiwanie zaawansowane w serwisie Flickr

[<http://www.flickr.com/search/advanced/?>]

Flickr to największy serwis fotograficzny na świecie, zawiera już ponad miliard zdjęć, z czego ponad dwieście milionów dostępnych jest na licencjach Creative Commons. Aby znaleźć w nim fotografie, które można wykorzystać za darmo, należy przejść do wyszukiwania zaawansowanego i zaznaczyć odpowiednie licencje (<http://www.flickr.com/search/advanced/?q=>).

Flickr udostępnia także możliwość przeglądania zdjęć według licencji na podstronie <http://www.flickr.com/creativecommons/>.

Pixabay

[<https://pixabay.com/>]

Serwis udostępnia setki tysięcy zdjęć na najszerzej licencji CC, czyli Creative Commons Zero, z których możemy korzystać swobodnie w każdym celu. Fotografie te świetnie nadają się jako ilustracje materiałów promocyjnych i edukacyjnych, a serwis dostępny jest również w języku polskim.

Baza Otwarte Zasoby

[<http://otwartzasoby.pl/>]

Polskojęzyczny serwis prezentuje krótkie informacje i instrukcje na temat darmowych i otwartych zasobów (edukacyjnych, multimedialnych, zdjęć, muzyki), które dostępne są na licencjach Creative Commons lub w domenie publicznej. Ponad dwieście opisów takich miejsc w sieci można przeszukiwać po licencji, tematach i przedmiotach szkolnych (w przypadku zasobów edukacyjnych).

Media społecznościowe i narzędzia docierania z informacją

O wykorzystaniu mediów społecznościowych w promocji i upowszechnianiu informacji można by śmiało napisać osobną publikację, a i tak po kilku miesiącach spora jej część nie byłaby aktualna. Zmienia się tutaj bardzo dużo zarówno technicznie, jak i prawnie. Mimo częstych zmian kilka typowych funkcji serwisów takich jak Facebook i Twitter może pomóc w promocji wydarzeń i publikacji. Warto śledzić nowe funkcje w nich i wykorzystywać je do promocji szerzej niż tylko poprzez prowadzenie tzw. fanpage'ów, których zasięgi są coraz częściej ograniczone, o ile nie chcemy zacząć inwestować w płatne reklamy¹³.

W przypadku Facebooka warto wychodzić poza standardowe posty i korzystać z nowych funkcji dla fanpage'a, zwłaszcza różnych form zachęcania odbiorców do działania. Dla różnych stron dostępne są wybrane z nich, niektóre Facebook udostępnia tylko tym stronom, które korzystają z płatnych reklam (np. tzw. przyciski „Call to action” widoczne pod specjalnymi postami). Nawet bez tej inwestycji można wykorzystać takie rodzaje postów, jak: ankiety, zachęty do pisania do administratorów strony na czacie, telefonu do biura, udziału w wydarzeniu.

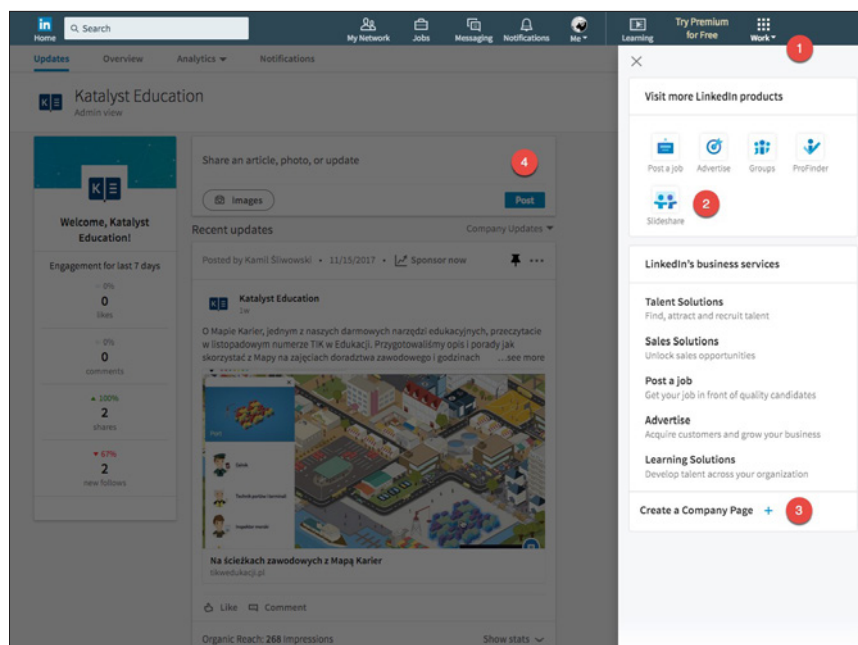

Ilustracja 11.: Podstawowy widok pisania, edycji i planowania postów na Facebooku (1) oraz przejście do Narzędzi do publikowania (2), gdzie widzimy statystyki poprzednich postów oraz narzędzia do tworzenia nowych

13. Więcej wskazówek i bieżących porad dot. mediów społecznościowych warto szukać na blogach zawodowych doradców ds. marketingu w social mediach np. blogu Artura Jabłońskiego <https://arturjablonski.com/jak-zwiekszyc-zasieg-na-facebooku/>

Inne popularne media społecznościowe warte rozważenia w kontekście promocji rezultatów projektów edukacyjnych to Instagram i LinkedIn. Pierwszy służy publikacji zdjęć i filmów, w szczególności adresowanych do publiczności korzystającej ze smartfonów i pozwala na szybkie angażowanie odbiorców. Aplikacja ta należy do Facebooka i ma również możliwość tworzenia firmowych profili, które podobnie jak fanpage na Facebooku mogą posiadać szybkie dane kontaktowe do organizacji (np. telefon, e-mail), ale nie ma tak rozbudowanych możliwości tworzenia postów, jak największy serwis społecznościowy w sieci. LinkedIn, który należy do firmy Microsoft, znany jest głównie jako serwis do publikacji profili zawodowych i CV, umożliwia również tworzenie atrakcyjnych i profesjonalnych stron instytucji i promocję publikacji. Choć prowadzenie strony instytucji lub organizacji pozarządowej technicznie wygląda tutaj podobnie do pracy z fanpage na Facebooku, to mamy jednak do czynienia z inną publicznością. Dzięki możliwości oznaczania innych instytucji lub autorów naszych publikacji (jeśli mają profile w tym serwisie) możemy pokazać nasze działania innym ekspertom, w ich profesjonalnym otoczeniu, bez konieczności konkurowania z treściami czysto rozrywkowymi jak na Facebooku. Choć LinkedIn nie ma tak ogromnego zasięgu jak Facebook, to dobrze prezentowane treści profesjonalne i eksperckie mogą liczyć tutaj na znacznie większe zaangażowanie odbiorców.

Aby stworzyć na LinkedIn podobny fanpage do tych, jakie większość organizacji prowadzi już na Facebooku, należy po założeniu indywidualnego konta w serwisie (Ilustracja 12.) przejść do opcji Work (1). Znajdują się tam również m.in.: narzędzia do publikacji prezentacji Slideshare (2), możliwość tworzenia nowej strony firmowej (3), a po uzupełnieniu jej danych tworzenie postów i notek blogowych (4).

Ilustracja 12.:
Tworzenie strony firmy
lub organizacji
w serwisie LinkedIn

Świetnym sposobem budowania stałej relacji z naszymi odbiorcami, niezależnej od zmian w serwisach społecznościowych, jest newsletter. Wymaga on więcej nakładu pracy niż założenie tzw. fanpage'a, ale daje nam większą kontrolę nad tym, kiedy i jak nasza wiadomość trafi do odbiorców. Dzięki analizie tego, jak i kiedy nasi czytelnicy lubią otrzymywać maile z wiadomościami i ofertami, możemy dostosować je tak, aby były one praktyczne, a nie uciążliwe. W przypadku Facebooka i innych mediów społecznościowych jesteśmy zdani często na ich algorytmy, a co gorsze, konieczność płatnej promocji postów.

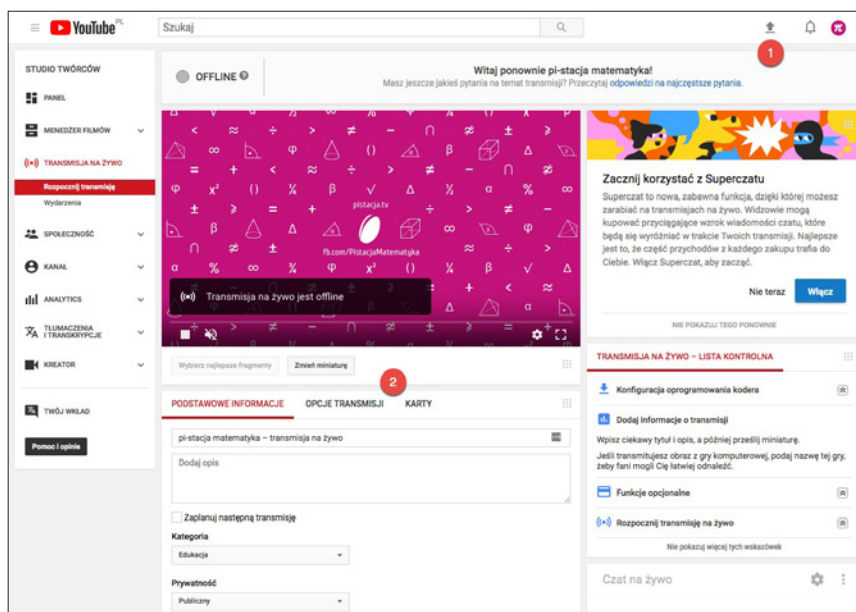
Newsletter możemy prowadzić na kilka sposobów technicznych, coraz popularniejsze są gotowe usługi takie, jak polski Freshmail [<https://freshmail.pl/>] lub amerykański MailChimp [<https://mailchimp.com/>]. Pozwalają one na zbieranie adresów mailowych, tworzenie list adresatów, projektowanie newsletterów, ich wysyłkę i analizę informacji o tym, co przeczytali i klikali w nich nasi czytelnicy. Opcję tworzenia i wysyłania newsletterów mają również bardzo często systemy zarządzania relacjami z klientami (tzw. CRM), które posiada wiele organizacji pozarządowych. Wybierając odpowiednie oprogramowanie lub usługę do zbierania adresów mailowych i wysyłania masowych wiadomości, należy zwrócić uwagę na bezpieczeństwo danego rozwiązania oraz przepisy dotyczące ochrony danych osobowych, które uległy sporej zmianie w 2017 roku¹⁴.

Potencjał wideo i transmisji na żywo

Komunikacja wideo staje się coraz ważniejsza i coraz prostsza. Dzięki serwisom takim jak YouTube, Vimeo i Facebook publikacja wideo, a nawet prowadzenie transmisji na żywo nigdy nie było prostsze. O ile sama produkcja wideo nadal wymaga przygotowania i odpowiedniego sprzętu, to do większości podstawowych zastosowań zupełnie wystarczą smartfony, które pozwolą na nagranie, prosty montaż i transmisję wideo.

Najpopularniejszy serwis wideo w sieci, czyli YouTube, świetnie sprawdzi się jako główne miejsce publikacji materiałów wideo. Umożliwia on oznakowanie materiałów licencją Creative Commons Uznanie autorstwa, prostą możliwość subskrypcji kanału, czyli zapisywania się widzów do otrzymywania informacji o nowościach od danego autora oraz transmisje na żywo. Ta ostatnia dostępna jest dla zweryfikowanych kont lub takich, które dysponują liczbą co najmniej stu subskrybentów. Prowadzenie transmisji na żywo przez YouTube (Ilustracja 13.) rozpoczynamy podobnie jak dodawanie filmu (1), po czym otrzymujemy ekran planowania i ustawień transmisji (2), w których znajdziemy m.in. takie opcje, jak to czy nagranie będzie dostępne prywatnie czy publicznie po zakończeniu, dodawanie klikalnych kart np. z reklamą naszej publikacji czy kolejnego wydarzenia itp.

14. Rok do RODO – sprawdzian gotowości, strona Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, <http://giodo.gov.pl/1520281/9993>

Ilustracja 13.:
Panel opcji transmisji
na żywo w serwisie
YouTube

Zarówno do transmisji na żywo, jak i zwykłych filmów, YouTube udostępnia bardzo bogate statystyki pozwalające na obserwowanie tego, kto, gdzie i jak długo ogląda nasze filmy oraz klika w tzw. karty w wideo, czyli aktywne elementy, z których możemy linkować do naszej strony WWW.

Do publikacji wideo, bez opcji transmisji na żywo, za to z większą liczbą profesjonalnych opcji dla twórców, świetnie sprawdzi się również serwis Vimeo [https://vimeo.com/]. Dysponuje on kontami bezpłatnymi (z ograniczoną ilością materiału, jaki możemy zamieścić) oraz płatnymi. Vimeo pozwala również na publikację na licencjach Creative Commons.

Najprostszym rozwiązaniem do prowadzenia transmisji na żywo w ostatnim czasie stał się jednak serwis, którego głównym celem nie jest wideo, czyli Facebook. Publikacja materiałów wideo na Facebooku może być świetnym narzędziem promocji i bywa łatwiejsza niż w innych serwisach, zwłaszcza kiedy tworzymy materiały wideo spontanicznie np. w postaci relacji prowadzonych za pomocą smartfona. Z racji na specyfikę tzw. feedu, czyli sposoby wyświetlania aktualności przez Facebooka, wideo po kilku dniach od publikacji, jeśli nie stało się bardzo popularne, trudno odnaleźć. W przypadku transmisji na żywo Facebook nie stawia, w przeciwieństwie do YouTube, żadnych ograniczeń. Mogą uruchamiać je zarówno indywidualne osoby, jak i strony. Podobnie jak w przypadku YouTube warto jednak zadbać o oprawę naszej transmisji, zwłaszcza z konferencji czy wydarzenia. Z łatwością możemy zaplanować transmisję, poinformować o niej wcześniej naszych odbiorców, w trakcie komunikować się z nimi za pomocą komentarzy, a po jej zakończeniu rozbudować opis i wygląd nagrania, które będzie dostępne na naszej stronie.

Fundacja Soclab - Laboratorium Badań i Działań

Społecznych prowadził(a) transmisję na żywo.

27 października o 10:00 · 🌐

Zapraszamy do obejrzenia z nami pierwszej części konferencji "Fiński model edukacji. Budowanie sieci współpracy", która odbyła się w Białymstoku 27 października. Pierwsze wystąpienie: Dr Dobromir Dziewulak (UW) Współczesne tendencje w szkolnictwie na świecie. Drugie wystąpienie: Sari Eriksson (Uniwersytet w Helsinkach) "System edukacji w Finlandii: dla fińskiego społeczeństwa edukacja jest najważniejsza". Szczegóły o konferencji www.finskaedukacja.pl

Wyświetlenia: 4,2 tys.

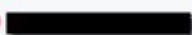
Lubię to!

Komentarze

Udostępnij

53 innych użytkowników

Najlepsze komentarze ▾

49 udostępnień

Ilustracja 14.:
Przykład efektywnego wykorzystania transmisji na żywo z konferencji za pomocą Facebook live. Video dostępne z transmisji na żywo dostępne są również po jej zakończeniu

Słownik pojęć prawnych i technicznych

Cytat – włączanie urywków utworów lub całości drobnych utworów do własnego dzieła w ramach dozwolonego użytku

Dane osobowe – wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej

Digitalizacja – ucyfrowienie, czyli przetwarzanie analogowych nośników (np. stron z książki, wydruku) w formę cyfrową (np. skan, plik PDF, plik tekstowy do czytania online)

Dokument urzędowy – wydany w formie pisemnej przez urząd administracji publicznej. W przeciwieństwie do materiału urzędowego, który również dotyczy sprawy urzędowej, ale nie musi być wydany na piśmie

Domena publiczna – zbiór utworów będących dobrem wspólnym, do których prawa autorskie wygasły (np. utwory Matejki) oraz utwory, które nigdy nie były chronione, bo zostały stworzone przed powstaniem prawa autorskiego

Dozwolony użytek – ograniczenie autorskich praw majątkowych. To możliwość nieodpłatnego korzystania z chronionego utworu bez zgody uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych, tylko pod ściśle określonymi warunkami i w ściśle określonych sytuacjach

Dozwolony użytek osobisty – oznacza, że każda osoba fizyczna może w zakresie własnych potrzeb wykorzystywać utwór, jak również kopiować go na użytek własny i bliskich sobie osób

DRM – ang. *Digital Rights Management*, czyli cyfrowe zarządzanie prawami; system zabezpieczeń służący do dowolnego ograniczenia możliwości korzystania z danych w systemach komputerowych i multimedialnych; zapobiega wykorzystywaniu danych w sposób sprzeczny z wolą wydawcy

EPUB – otwarty standard służący do publikowania książek elektronicznych (e-booków)

Grantobiorca – osoba lub organizacja otrzymująca wsparcie finansowe lub pozafinansowe na realizację określonego celu

Grantodawca – podmiot udzielający wsparcia finansowego na realizację określonego celu, np. państwo, jego organ, organizacja międzynarodowa, uczelnia wyższa, stowarzyszenie, fundacja

Licencjobiorca – osoba chcąca korzystać z praw autorskich w pewnym zakresie, na określonych polach eksploatacji, czyli w określony sposób

Licencjodawca – twórca lub jego następca prawny, a także osoby uprawnione autorsko w sposób pierwotny (pierwotnie uprawnionymi osobami obok twórcy są np. producent filmowy i wydawca)

Materiał urzędowy – dotyczy sprawy urzędowej lub powstał w rezultacie zastosowania procedury urzędowej. Pochodzi od urzędu lub innej instytucji państwowej i nie musi być wydany w formie pisemnej (w przeciwieństwie do dokumentu urzędowego)

Monopol czasowy – prawo do korzystania i rozporządzania utworem na wszystkich polach eksploatacji przez okres trwania autorskich praw majątkowych. Po upływie tego okresu, czyli najczęściej z upływem siedemdziesięciu lat od śmierci twórcy, prawa autorskie majątkowe wygasają i utwór przechodzi, jako dobro wspólne, do domeny publicznej

Newsletter – elektroniczny biuletyn informacyjny rozsyłany za pomocą poczty elektronicznej do osób, które wcześniej zapisały się na niego

Nośnik analogowy – np. wydrukowana książka czy płyta CD

Ochrona wizerunku – prawo przyznające każdej osobie możliwość decydowania o tym, w jaki sposób jej wizerunek będzie rozpowszechniany.

Otwarte licencje – licencje, które bezpośrednio zezwalają co najmniej na kopiowanie utworu przez wszystkich, ale mogą wprowadzać ograniczenia w postaci zakazu komercyjnego wykorzystania lub modyfikowania utworu

Otwarte Zasoby Edukacyjne – zasoby udostępniane powszechnie, swobodnie i za darmo wraz z prawem do ich dalszego wykorzystywania i adaptacji (np. podręczniki, kursy, scenariusze lekcji i inne)

Plagiat – oznaczenie cudzego utworu lub jego fragmentu (tzw. elementów twórczych) własnym nazwiskiem (tzw. jawny plagiat) lub przejęcie fragmentów cudzego utworu bez podania źródła i pierwotnego autorstwa (tzw. ukryty plagiat)

Pole eksploatacji – sposób korzystania z utworu, np. wyświetlanie filmu lub drukowanie książki. Polskie prawo nie zawiera definicji pól eksploatacji, wymienia tylko ich przykłady takie jak: utrwalanie i zwielokrotnianie utworu, obrót oryginałem lub egzemplarzami, rozpowszechnianie utworu, publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym

Prawa autorskie osobiste – prawa niezbywalne chroniące więź twórcy z utworem. Jest to prawo do m.in. oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem, decydowania o tym, w jaki sposób jest wykorzystywany, decydowania o tym, jakie zmiany mogą zostać wprowadzone w formie lub treści utworu. Prawa autorskie osobiste trwają wiecznie

Prawa autorskie majątkowe – prawo twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim. Jest to prawo zbywalne, co oznacza, że twórca może przenieść je na inne osoby lub udzielić zezwolenia na korzystanie z utworu. Do tych praw zalicza się także decydowanie o tym, czy chce on pobierać wynagrodzenie za przeniesienie praw lub udzielenie zezwolenia na korzystanie z utworu. Trwanie praw autorskich majątkowych jest ograniczone w czasie

Prawo do artystycznych wykonania – rodzaj praw pokrewnych; prawo przyznawane artystom-wykonawcom. Artystyczne wykonanie to wykonanie utworu lub sztuki ludowej, które ma cechy sztuki

Prawo do integralności utworu – prawo do zachowania w nienaruszonym kształcie formy i treści utworu oraz zakaz wprowadzania w nim zmian bez uzyskania uprzedniej zgody twórcy

Prawa pokrewne – powiązane z prawem autorskim, to m.in. prawa do artystycznych wykonania, prawa do fonogramów i wideogramów, prawa do nadań programów, prawa do pierwszych wydań, prawa do wydań naukowych i krytycznych. Prawa pokrewne chronią głównie interesy podmiotów, dzięki którym utwory są rozpowszechniane, np. wykonawców utworów, producentów fonogramów. Są ograniczone czasowo, czyli wygasają z upływem lat: pięćdziesięciu (w przypadku artystycznych wykonania, fonogramów, wideogramów i nadań programów), dwudziestu pięciu (od pierwszej publikacji lub rozpowszechnienia) i trzydziestu (od pierwszej publikacji wydań naukowych i krytycznych)

Prawo zależne – oznacza, że rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego, chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły

RODO – Ogólne rozporządzenie o ochronie danych zawierające przepisy o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz przepisy o swobodnym przepływie danych osobowych w Unii Europejskiej

Streaming – media (video, muzyka) transmitowane w sieci na żywo

Sublicencja – upoważnienie do korzystania z utworu udzielane przez licencjobiorcę. Udzielenie sublicencji wymaga zgody licencjodawcy (jak wynika z art. 67 ust. 3 ustawy o prawie autorskim). Jeżeli umowa nic nie mówi o kwestii sublicencji, to jej udzielenie przez licencjobiorcę nie jest dozwolone. Sublicencja może polegać na udzieleniu sublicencjobiorcy upoważnienia do korzystania z utworu w tym samym zakresie, w którym korzysta z niego licencjobiorca lub w węższym

Umowa licencyjna (licencja) – umowa, na podstawie której twórca uprawnia licencjobiorcę do korzystania z utworu w określony sposób (czyli na określonym polu eksploatacji)

Umowa licencyjna niewyłączna (licencja niewyłączna) – umowa, w myśl której licencjobiorca nie ma wyłącznego prawa do korzystania z utworu na określonym polu eksploatacji (tzn. w określony sposób). Oznacza to, że licencjodawca może udzielić innym osobom licencji na korzystanie z utworu w ten sam sposób. Nie jest konieczna pisemna forma jej udzielenia, jak w przypadku licencji wyłącznej

Umowa licencyjna wyłączna (licencja wyłączna) – umowa, w myśl której licencjobiorca ma wyłączne prawo do korzystania z utworu na określonym polu eksploatacji, a licencjodawca nie może udzielić licencji nikomu innemu na korzystanie z utworu w ten sam sposób. Licencja musi być udzielona na piśmie, w przeciwnym wypadku jest nieważna

Utwór – każdy przejaw działalności twórczej (tzw. oryginalności) o indywidualnym charakterze. Nie jest ważna wartość, przeznaczenie dzieła, ani sposób jego wyrażenia

Utwór zależny – opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja. Sam w sobie jest też utworem i jest chroniony przez prawo autorskie. Rozporządzanie opracowaniem i korzystanie z niego zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły (np. upłynęło siedemdziesiąt lat od śmierci twórcy)

Użycie niekomercyjne – takie sformułowanie występujące w nazwie licencji oznacza zakaz korzystania z utworu, które prowadzi do uzyskania jakiegokolwiek korzyści majątkowej

Wolne licencje – licencje, które bezpośrednio zezwalają na kopiowanie i modyfikowanie utworu oraz rozpowszechnianie modyfikacji przez wszystkich, bez ograniczeń względem osób prawnych lub fizycznych, ani pod względem sposobu wykorzystania (np. pobierania opłat za udostępnianie utworu)

Chcesz wiedzieć więcej? Odwiedź:

Creative Commons Polska – <https://creativecommons.pl/> strona polskiego oddziału międzynarodowej sieci Creative Commons, która udostępni informacje i narzędzia wspierające wykorzystanie licencji Creative Commons

Koalicja Otwartej Edukacji – <http://koed.org.pl/> grupa ponad trzydziestu instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych stosujących i promujących otwarte licencje w swojej działalności edukacyjnej, naukowej i kulturalnej

Otwarte Zasoby – <http://otwartzasoby.pl/> blog zbierający strony z darmowymi i otwartymi treściami, od zdjęć i grafik, po kroje pism, oprogramowanie i projekty 3D

Otwarta Kultura – <https://otwartakultura.org/> serwis Centrum Cyfrowego poświęcony nowoczesnym metodom i projektom upowszechniania zasobów kultury w sieci

Prawo kultury – <http://prawokultury.pl/> blog, poradnik, zbiór materiałów edukacyjnych oraz cotygodniowy dyżur prawnika realizowany w ramach projektu Fundacji Nowoczesna Polska

Spis treści

Wstęp	5
Prawo autorskie w projektach edukacyjnych	6
Kazus pierwszy: program nauczania i publikacja	8
Czym jest utwór?	8
Jaki zakres mają prawa autorskie osobiste i majątkowe?	9
Kogo chroni prawo autorskie?	10
Jak ustalić status prawnoautorski utworów powstałych w ramach projektu?	11
W jaki sposób można pozyskać majątkowe prawa autorskie?	11
Współautorstwo – jak postępować z utworami, które mają więcej niż jednego autora?	12
Kazus drugi: wielojęzyczny kurs e-learningowy	13
Jak ustalić prawnoautorski status utworów znalezionych w internecie	13
Czym jest domena publiczna?	14
Jak korzystać z utworów objętych nadal prawnoautorską ochroną majątkową?	14
Jakie są rodzaje utworów?	14
Kazus trzeci: organizacja konferencji	17
W jaki sposób dokumentować konferencję, mając na uwadze ochronę wizerunku uczestników?	17
Jak w prawidłowy sposób uzyskać zgody od prelegentów na publikację ich wystąpień?	18
W jaki sposób udostępniać materiały z konferencji na otwartych licencjach?	19
Upowszechnianie rezultatów na otwartej licencji	20
Co oznacza wymóg otwartego dostępu w programie Erasmus+?	20
Co i w jaki sposób można obejmować licencjami Creative Commons?	22
Jak uwzględnić licencje CC w umowach z wykonawcami zadań?	26
Licencje a pola eksploatacji	27
Zagwarantowanie otwartości w przypadku przeniesienia majątkowych praw autorskich	28
Zagwarantowanie otwartości w przypadku braku przeniesienia majątkowych praw autorskich	29
Zagwarantowanie otwartości w przypadku uzyskania licencji przez instytucję	29
W jaki sposób stosować otwarte licencje Creative Commons do rezultatów?	30
Oznakowywanie naszego materiału	30
Korzystanie z zasobów innych autorów	32
Jak opisać licencjonowany utwór w poszczególnych mediach?	33
Łatwe i efektywne publikowanie wyników w internecie	35
Narzędzia do badania potrzeb odbiorców	35
Tworzenie i publikacja materiałów w internecie	38
Wykorzystywanie oraz przerabianie grafik i zdjęć	41
Źródła darmowych i wolnych zdjęć oraz grafik	42
Media społecznościowe i narzędzia docierania z informacją	44
Potencjał wideo i transmisji na żywo	46
Słownik pojęć prawnych i technicznych	49

Daj się odnaleźć!

**Narzędzia prawne i techniczne do upowszechniania
rezultatów w projektach edukacyjnych**

Redakcja: Ewa Koźbiał

Autorzy tekstów: Natalia Mileszyk, Kamil Śliwowski

Korekta: Katarzyna Szaniawska, Agnieszka Pawłowicz

Projekt graficzny i skład: SCRIBA Jakub Rola

Wydawca: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Narodowa Agencja Programu Erasmus+
Al. Jerozolimskie 142 A
02-305 Warszawa
e-mail: kontakt@erasmusplus.org.pl
www.erasmusplus.org.pl

Druk: MEDIA Drukarnia Studio Reklamy Rafał Przybylak

ISBN: 978-83-65591-35-7

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017

Publikacja jest udostępniona na otwartej licencji CC BY-SA Międzynarodowa 4.0
(Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 4.0).

Publikacja została zrealizowana przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus+. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczoną w niej zawartość merytoryczną.

Publikacja bezpłatna

Erasmus+